PONIOS VOREN
PROFESIJA

PIRMASIS VEIKSMAS

Vasaros popietė. Sodelis prie kotedžo rytiniame kalvos šlaite į pietus nuo Heslmiro, Sario grafystėje. Kairiajame sodo kampe, įkalnėje, matyti šiaudiniu stogu kotedžas su priebučiu ir dideliu pinučiais užtvertu langu į kairę nuo priebučio. Statinių tvora aplink visą sodą, dešinėje varteliai. Už tvoros, iki pat horizonto, atšlaite aukštyn kyla pieva. Priebučio pasienyje į suolą atremtos kelios sudedamos kėdės. Palangėje prie sienos stovi moteriškas dviratis. Į dešinę nuo priebučio ant dviejų stulpų pakabintas hamakas. Didelis į žemę įbestas drobinis skėtis dengia nuo saulės jauną merginą, kuri guli hamake galva į kotedžą, o kojomis į vartus. Ji skaito ir kažką žymisi. Priešais hamaką, čia pat po ranka, stovi paprasta taburetė, apkrauta storomis knygomis ir glėbiu rašomojo popieriaus. Pro kotedžą pieva ateina džentelmenas. Jis kiek vyresnis negu vidutinio amžiaus, kažkuo panašus į menininką, originaliai, bet tvarkingai apsirengęs, švariai nusiskutęs, su ūseliais, gyvo, judraus veido, labai malonus ir mandagus. Jo šilkiniuose juoduose plaukuose vingiuoja žilsvos gijos. Antakiai balti, ūsai — juodi. Jis, matyt, gerai nežino, ar tuo keliu eina. Per tvorą jis įdėmiai apsižvalgo ir pamato jaunąją merginą

Džentelmenas *(nusiimdamas skrybėlę)*. Atleiskite, ar negalėtumėt man parodyti, kur yra Haindhed Vju, misis Alison namai?

Jaunoji mergina *(pakeldama akis nuo knygos).* Čia misis Alison namai. *(Ji skaito toliau)*

Džentelmenas. Ak, šit kaip! O gal... leiskite paklausti, gal jūs būsite mis Vivi Voren?

Jaunoji mergina *(pasiremdama ant alkūnės, norėdama geriau į jį įsižiūrėti, griežtai).* Taip!

Džentelmenas *(baikščiai ir taikingai).* Aš, regis, jus sutrukdžiau. Mano pavardė Predas.

Vivi staiga meta knygas ant taburetės ir iššoka iš hamako

O, prašom nesivarginti dėl manęs.

Vivi *(žengia prie vartų ir atveria juos svečiui).* Prašom, misteri Predai.

Jis įeina

Malonu jus matyti. *(Paduoda ranką ir ryžtingai, nuoširdžiai su juo sveikinasi)*

Vivi — patrauklus protingos, sumanios, labai išsilavinusios jaunos, viduriniosios klasės anglės pavyzdys. Dvidešimt dvejų metų. Smarki, energinga, pasitikinti savimi, mokanti tvardytis. Suknelė paprasta, darbinė, bet skoninga. Ant diržo šalia karulių kabaliuoja amžina plunksna ir popieriui piaustyti peiliukas

Predas. Iš tiesų, jūs labai maloni, mis Voren.

Vivi smarkiai užtrenkia vartus. Predas eina į sodo vidurį, krutindamas pirštus, kiek nutirpusius nuo jos paspaudimo

Ar jūsų mamytė jau atvyko?

Vivi *(staigiai, matyt, pajutusi pavojų).* Ar ji turi atvažiuoti?

Predas *(nustebęs).* Negi jūs mūsų nelaukėte?

Vivi. Ne.

P r e d a s. Dievaži, manau, kad nesupainiojau dienos. Nors, žinote, iš manęs šito galima tikėtis. Su jūsų mamyte mes susitarėme, kad ji atvažiuos iš Londono, o aš iš Horšemo, ir ji supažindins mane su jumis.

V i v i *(anaiptol neapsidžiaugusi).* Šit kaip? Hm! Mama įprato daryti man staigmenas: matyt, nori pažiūrėti, kaip aš elgiuosi jai nesant. Ką gi, vieną gražią dieną ir aš jai padarysiu siurprizą: tegul nemėgina tartis, iš anksto manęs nepasiklaususi. Ji dar neatvažiavo.

P r e d a s *(sumišęs).* Iš tikrųjų, man labai gaila.

V i v i *(jau maloniai).* Juk tai ne jūsų kaltė, misteri Predai! Ir, patikėkite manimi, aš labai džiaugiuosi, kad jūs atvykote. Jūs vienintelis iš visų mano motinos draugų, kurį aš prašiau pas mane atvežti.

P r e d a s *(nurimes ir nudžiugęs).* Ak, kokia jūs iš tiesu gera, mis Voren!

V i v i. Gal užeisite į vidų? Ar geriau pasėdėsime ir pakalbėsime čia, lauke?

P r e d a s. Smagiau bus čia, ar ne?

V i v i. Na, tai aš atnešiu jums kėdę. *(Ji eina į priebuti paimti sudedamos kėdės)*

P r e d a s *(sekdamas jai įkandin).* Ak, labai prašau! Leiskite man. *(Uždeda ranką ant kėdės)*

V i v i *(leisdama ją paimti).* Atsargiai, neužsigaukite pirštų, tos kėdės gana apgaulingos. *(Eina prie taburetės su knygomis, nusviedžia jas ant hamako ir vienu rankos mostu pakelia taburetę į priekį)*

P r e d a s *(tik ką ištiesęs sudedamąją kėdę).* O, prašau duoti man taburetę. Mėgstu kietas kėdes.

V i v i. Aš taip pat. Sėskite, misteri Predai. *(Ji pakviečia nuoširdžiai, bet įsakmiai — matyti, Predo pastangos įsiteikti jai pasirodė kaip akivaizdus jo silpno charakterio ženklas. Bet jis ne tuoj pat paklūsta)*

P r e d a s. O gal verčiau nueitume į stotį pasitikti jūsų mamytės?

V i v i *(šaltai)*. O kam? Juk ji žino kelią.

P r e d a s *(sumišęs)*. Taigi, manau, kad žino. *(Jis sėdasi)*

V i v i. Žinote, jūs lygiai toks, kaip aš įsivaizdavau. Tikiuosi, kad mudu susidraugausime.

P r e d a s *(vėl nušvitęs)*. Ačiū jums, b r a n g i o j i mis Voren, ačiū. Dieve mano! Aš taip džiaugiuos, kad mamytė jūsų nesugadino!

V i v i. Kokiu būdu?

P r e d a s. Nagi galėjo išauklėti jus pagal dabartinius papročius. Žinote, mieloji mis Voren, aš apsigimęs anarchistas. Nepakenčiu bet kokio autoriteto. Jis sugadina santykius tarp tėvų ir vaikų — netgi tarp motinos ir dukters. Aš visą laiką bijojau, kad jūsų mamytė piktnaudžiaus savo autoritetu ir auklės griežtai pagal dabartinius papročius. Kaip gerai, kad šitaip neatsitiko.

V i v i. Ak, nejaugi aš elgiausi neprideramai.

P r e d a s. O ne, sergėk dieve, ne. Bent jau ne taip, kaip priimta laikyti neprideramai, suprantate.

Vivi linktelia galva. Predas užsidegęs kalba toliau

Tiesiog žavu, kad jūs pasakėte, jog norėjote su manim susidraugauti. Jūs, šių laikų merginos, esate nuostabios,— nepaprastai nuostabios!

V i v i. Taip? *(Žiūri į jį, pradėdama nusivilti jo protu ir charakteriu)*

P r e d a s. Kai aš buvau jūsų amžiaus, vaikinai ir merginos bijodavo vieni kitų: nebuvo tikros draugystės — nieko tikra — tik iš romanų nusižiūrėtas galantiškumas, ir be to, dar toks vulgarus ir dirbtinis, koks tik begali būti. Mergiškas kuklumas! Džentelmeno riteriškumas! Visada sakyti „ne“, kai galvoji „taip“— tikra kankynė drovioms ir jautrioms sieloms.

V i v i. Taigi, įsivaizduoju, kaip tuščiai tada leisdavo laiką,— ypač moterys.

P r e d a s. Ką ten — tuščiai leisdavo gyvenimą, viską tuščiai! Bet dabar padėtis gerėja. O žinote, aš labai jaudinausi, galvodamas apie susitikimą su jumis po jūsų nuostabių laimėjimų Kembridže — mano laikais tai buvo negirdėtas dalykas. Kaip puiku, kad jūs užėmėte trečią vietą per matematikos egzaminą. Pati geriausia vieta. Matematikos pirmūnas paprastai esti koks nors užsisvajojęs, paliegęs vaikinas, visai nusibaigęs nuo tų mokslų.

V i v i. Neapsimoka, už tuos pinigus antrąkart jokiu būdu nelaikyčiau egzamino.

P r e d a s *(pritrenktas)*. Už kokius pinigus?

V i v i. Aš jį išlaikiau už penkiasdešimt svarų. Jūs gal nežinote, kaip buvo. Misis Letem, mano mokytoja Niunheme, pasakė mamai, kad aš galėčiau pasižymėti per matematikos egzaminą, jeigu tik rimtai padirbėčiau. O visi laikraščiai tuomet tik ir rašė apie Filipą Samers, kuri paveržė pirmąją vietą iš ankstesnio matematikos pirmūno,— na, jūs tikriausia prisimenate.

Predas linkčioja galvą

Štai mama ir įsigeidė, kad aš tą pat atsiekčiau. Aš jai tiesiai išrėžiau, kad neverta nertis iš kailio ir kalti, nes aš neketinu mokytojauti, bet sutikau už penkiasdešimt svarų pamėginti rungtis dėl ketvirtos ar penktos vietos. Kiek paburbėjusi, ji nusileido. Man pasisekė geriau, negu derėjomės. Bet už tą pačią sumą aš nebesutikčiau. Va už du šimtus svarų gal ir apsimokėtų.

P r e d a s *(atsipeikėjęs)*. Dievaži, tai bent praktiška pažiūra.

V i v i. O jūs manėte, kad aš nepraktiška?

P r e d a s. Ne, ne, ką jūs. Bet iš tiesų praktiškas žmogus galvoja ne vien apie tą darbą, kurio kaina pasiekiama garbė, bet ir apie jo teikiamą dvasinį lobį.

V i v i. Dvasinį lobį! Brangusis misteri Predai, ar jūs įsivaizduojate, ką reiškia matematikos egzaminas?

Tai reiškia kalti, kalti, kalti po šešias, po aštuonias valandas per dieną matematiką, vien matematiką. Aš turėčiau nusivokti apie tiksliuosius mokslus, bet žinau tik tiek, kiek ten reikia matematikos. Aš galiu padaryti apskaičiavimus inžinieriams, elektrikams, draudimo bendrovėms ir taip toliau, bet beveik nieko nenutuokiu apie pačią inžineriją, elektrą arba draudimą. Dargi aritmetikos gerai nemoku. Išskyrus matematiką, tenisą, valgymą, miegą, važinėjimą dviračiu ir vaikščiojimą, visur kitur aš esu didesnė nemokša, negu bet kuri kita mergina, nepasižymėjusi per matematikos egzaminą.

Predas *(pasipiktinęs)*. Kokia pasibaisėtina, biauri, niekinga sistema! Aš taip ir maniau! Aš iškart pajutau, kad ji sunaikina visą moters groži.

Vivi. Na, dėl to aš jai nė trupučio neprieštarauju. Užtikrinu, kad tai man išeis tik į naudą.

Predas. Hm! O kokiu būdu?

Vivi. Aš atidarysiu kontorą Sityje ir versiuos draudimo apskaičiavimais ir turto perdavimo aktais. Šiam reikalui kiek pastudijuosiu teisę ir tuo pat metu neišleisiu iš akių biržos. Aš čia atvažiavau viena paskaityti apie teisę, o ne atostogauti, kaip įsivaizduoja mama. Nepakenčiu atostogų.

Predas. Man kraujas stingsta gyslose jūsų klausantis. Nejaugi jūsų gyvenime nėra vietos nei romantikai, nei grožiui?

Vivi. Patikėkite manimi, tai man visai nerūpi.

Predas. Negali būti! Jūs tik taip kalbate.

Vivi. O ne! Kalbu, ką galvoju. Mėgstu dirbti ir gauti už tai pinigus. Kai pavargstu nuo darbo, mėgstu patogų krėslą, cigarą, taurelę viskĭ ir detektyvinį romaną su stipria intriga.

Predas *(pašoka įsikarščiavęs, norėdamas užginčyti)*. Netikiu! Aš — menininkas ir negaliu patikėti, atsisakau patikėti. Ak, brangioji mis Voren, jūs, man

regis, dar nežinote, kokį nuostabų pasaulį jums gali atskleisti menas.

V i v i. Žinau. Aną pavasarį aš praleidau šešias savaites Londone pas Honoriją Freizer. Mama galvojo, kad mudvi apžiūrinėjame miesto įžymybes, bet iš tiesų aš kiauras dienas prasėdėdavau Honorijos kontoroje Čanseri-Leine,* tvarkydama visokias draudimo apskaitas, padėdama jai, kiek sugeba padėti naujokas. Vakarais mes rūkydavome ir kalbėdavomės, ir mums net į galvą neateidavo kur nors eiti, nebent tik pasivaikščioti. Niekad gyvenime nesu taip smagiai praleidusi laiko. Aš užsidirbau pinigų savo išlaidoms ir už dyką susipažinau su kontoros darbu.

P r e d a s. Apsaugok viešpatie, argi jūs tai vadinate menu, mis Voren?

V i v i. Palaukite! Pradžia buvo kitokia. Aš nuvažiavau į Londoną, pakviesta vienos menininkų šeimos, gyvenančios Ficdžono Aveniu: su viena jų dukra aš mokiausi Niunheme. Jie nusivedė mane į Nacionalinę galeriją...

P r e d a s *(pritardamas)*. Taip!! *(Jis atsisėda gerokai aprimęs)*

V i v i *(tęsia)*. ...į operą...

P r e d a s *(dar labiau patenkintas)*. Puiku!

V i v i. ...ir į koncertą, kur orkestras visą vakarą grojo Bethoveną, Vagnerį ir kitus kompozitorius. Jau antrą kartą manęs ten nė su pyragu nenuviliotumėte. Iš mandagumo šiaip taip kentėjau tris dienas, o paskui tiesiai pasakiau, kad ilgiau nebegaliu ištverti, ir išvažiavau į Čanseri-Leiną. Na, d a b a r jūs matote, kokia aš nuostabiai puiki šių laikų mergina. Kaip jūs manote, ar aš sutarsiu su savo mama?

P r e d a s *(išsigandęs)*. Na, manau... hm... m...

V i v i. Man svarbu ne tai, ką jūs manote, o tai, kuo tikite.

P r e d a s. Atvirai kalbant, aš bijau, kad jūsų mamytė truputį nusivils. Ne dėl to, kad jūs turėtumėt kokių trūkumų, aš ne tai noriu pasakyti... Bet jūs taip skiriatės nuo jos idealo.

V i v i. Nuo ko?!

P r e d a s. Nuo jos idealo.

V i v i. Vadinasi, nuo jos susikurto mano idealo?

P r e d a s. Taip.

V i v i. O koks gi tas jos idealas?

P r e d a s. Na, jūs tikriausiai pastebėjote, mis Voren, kad žmonės, nepatenkinti savo pačių auklėjimu, paprastai galvoja, kad pasaulis būtų geresnis, jeigu žmonės būtų auklėjami visai kitaip. O jūsų mamytės gyvenimas buvo... hm-m, aš manau, jūs žinote...

V i v i. Nemanykite nieko, misteri Predai. Aš beveik nepažįstu savo motinos. Nuo pat vaikystės gyvenu Anglijoje, mokykloje, koledže arba pas žmones, kurie rūpinasi manimi už pinigus. Visą gyvenimą prabuvau pas svetimus, o mano mama gyveno tai Briuselyje, tai Vienoje ir nė karto neleido man pas ją nuvažiuoti. Matau ją tik tuomet, kai ji kelioms dienoms atvažiuoja į Angliją. Nesiskundžiu, man buvo labai smagu, žmonės visada gerai su manimi elgdavosi, pinigų iki valiai, o su jais viskas sklandžiai klojasi. Tačiau nemanykite, jog aš ką nors žinau apie savo motiną. Aš žinau kur kas mažiau, negu jūs.

P r e d a s *(labai nesmagiai).* Tokiu atveju... *(Jis nutyla, visai suglumęs. Paskui staiga dirbtinai pralinksmėjęs)* Kokias nesąmones mes kalbame! Savaime aišku, jūs puikiai sutarsite su mamyte. *(Jis atsistoja ir apsižvalgo)* Kokioj žavioj vietelėj jūs įsikūrėte!

V i v i *(nepalenkiama).* Jūs labai staigiai pakeitėte temą, misteri Predai. O kodėl negalima kalbėti apie mano motinos gyvenimą?

P r e d a s. Ak, jūs neturėtumėte taip sakyti. Visiškai natūralu, jei aš laikau, jog nedera už akių kal-

bėti apie savo seną bičiulę su jos dukterimi. Jūs turėsite daug progų su ja pačia pasikalbėti, kai ji atvažiuos.

V i v i. Ne, ji irgi apie tai nenorės su manimi kalbėti. *(Atsistoja)* Tačiau aš drįstu manyti, kad jūs dėl rimtos priežasties man nieko nesakot. Tik štai kas, misteri Predai. Jaučiu, kad neišvengsime didžiulio mūšio, kai mama išgirs apie mano projektą įsikurti Čanseri-Leine.

P r e d a s *(apgailestaudamas)*. Bijau, kad taip.

V i v i. Aš laimėsiu mūšį, nes man nieko nereikia, tiktai pinigų kelionei iki Londono, į kurį išvykstu rytoj, ir imsiu užsidirbti pragyvenimui, talkininkaudama Honorijai. Be to, aš neturiu jokių paslapčių, o mama, atrodo, turi. Jeigu reikės, ir tuo pasinaudosiu.

P r e d a s *(baisiai pritrenktas)*. Ak, ne, ne, maldauju. Nedarykite šito:

V i v i. Tad pasakykite kodėl.

P r e d a s. Aš iš tiesų negaliu. Aš kreipiuosi į jūsų tauriausius jausmus.

Ji šypsosi iš jo sentimentalumo

Be to, jūs galite per daug įsidrąsinti. O kai jūsų mamytė supyksta — menki juokai.

V i v i. Jūs manęs neišgąsdinsite, misteri Predai. Per tą mėnesį Čanseri-Leine aš turėjau progos susidurti su keliomis moterimis, l a b a i panašiomis į mano motiną. Kertu lažybų, kad aš laimėsiu. Bet jeigu aš smogsiu per smarkiai dėl to, kad nieko nežinau, atminkite, kad tai jūs atsisakėte išaiškinti padėtį. Na, o dabar baikime šią kalbą. *(Ji paima taburetę ir vėl tokiu pačiu energingu mostu pastato ją prie hamako)*

P r e d a s *(netekęs vilties, ryžtasi)*. Vieną žodį, mis Voren. Gal verčiau pasakyti jums. Labai sunku, bet...

Prie vartelių prieina M i s i s V o r e n *ir seras* D ž o r d ž a s K r o f t s a s. *Misis Voren — kokių keturiasdešimt — penkiasdešimt metų moteris, išvaizdi, akį rėžiančiais drabužiais: skaisčios spalvos skrybėlaite ir ryškia aptempta bliuzele su madingomis rankovėmis. Itin išpaikinta ir valdinga, tačiau, apskritai, visai maloni ir ori sena apgavikė. Kroftsas — augalotas, stipraus sudėjimo vyriškis kokių penkiasdešimties metų, apsirengęs madingai kaip jaunuolis. Kalba per nosį kur kas plonesniu balsu, negu galima tikėtis iš jo tvirto stoto. Švariai nusiskutęs, žandikauliai kaip buldogo, didelės atlėpusios ausys ir storas sprandas — idealus šlykščiausių verteivos, sportininko ir lėbautojo tipų derinys*

V i v i. Štai ir jie. *(Pasitinka juos prie vartelių)* Sveika, mama. Misteris Predas jau koks pusvalandis tavęs čia laukia.

M i s i s V o r e n. Na, jeigu jums teko laukti, Predi, tai čia jūs pats kaltas: aš maniau, kad jums užteks proto sumoti, kad atvažiuosiu traukiniu trys dešimt. Vivi, užsidėk skrybėlaitę, brangute, tu per daug nudegsi. Ak, aš visai pamiršau jus supažindinti. Seras Džordžas Kroftsas — mano mažoji Vivi.

Kroftsas žengia prie Vivi kiek beįmanydamas galantiškiau. Ji linktelia, bet netiesia rankos pasisveikinti

K r o f t s a s. Ar galiu pasisveikinti su jaunąja ledi, kurią taip seniai iš kalbų pažįstu kaip mano seniausios bičiulės dukterį?

V i v i *(įdėmiai apžvelgusi jį nuo galvos iki kojų).* Jeigu norite. *(Paima jo meiliai ištiestą ranką ir taip smarkiai paspaudžia, kad Kroftsui net akys iššoka iš kaktos; tada nusisuka ir kreipiasi į motiną)* Ar norite eiti į vidų, ar atnešti dar porą kėdžių? *(Ji eina į priebutį paimti kėdžių)*

Misis Voren. Na, Džordžai, ką jūs manote apie Vivi?

Kroftsas *(nusiminęs)*. Jos stipri ranka. Ar jūs kada nors sveikinotės su ja, Predai?

Predas. Taip! Nieko, greit praeis.

Kroftsas. Aš manau.

Pasirodo Vivi, nešina dviem kėdėm. Kroftsas skuba jai padėti

Leiskite man.

Misis Voren *(globėjiškai)*. Tegul seras Džordžas tau padeda, brangute.

Vivi *(kone brukte įbruka abi kėdes)*. Prašom. *(Nusišluosto rankas ir kreipiasi į misis Voren)* O gal norėtumėte arbatos?

Misis Voren *(sėdasi į Predo kėdę ir vėsinasi vėduoklę)*. Tiesiog mirštu iš troškulio.

Vivi. Aš tuojau atnešiu. *(Įeina į kotedžą)*

Tuo tarpu seras Džordžas jau spėjo ištiesti sudedamąją kėdę ir pastatyti ją misis Voren kairėje. Antrąją kėdę numeta ant žolės, sėdasi ir nusiminęs gana kvaila išraiška murkso, įsikandęs lazdos rankeną. Predas vis dar jaučiasi nesmagiai ir trypinėja po sodą jų dešinėje

Misis Voren *(Predui, žiūrėdama į Kroftsą)*. Tik pažiūrėkite į jį, Predi: koks jis linksmas, ar ne? Ištisus trejus metus jis man kvaršino galvą, kad parodyčiau jam savo dukrelę, o dabar, kai aš jį supažindinau, nukabino nosį. *(Gyvai)* Nagi! Sėskite tiesiai, Džordžai, ir meskite iš burnos tą savo lazdą.

Kroftsas nenoriai paklūsta

Predas. Žinote, aš manau,— jeigu man leisite pasakyti,— kad jau nėra ko jos laikyti maža mergaite.

Jinai juk iš tiesų jau pasižymėjusi; ir, kiek aš spėjau įsitikinti, kažin ar ji ne labiau subrendusi už mus visus.

Misis Voren *(labai pralinksminta).* Na, tik pasiklausykite, Džordžai! Labiau subrendusi už mus visus! Kaip matau, Vivi suspėjo jums pripūsti miglų, kokia ji svarbi asmenybė.

Predas. Bet jaunimas ypač nori, kad su juo būtų skaitomasi.

Misis Voren. Taip. Bet iš jaunimo galvų reikia išguiti šią nesąmonę ir dar daug kitų panašių dalykų. Nesikiškite, Predai, aš ne blogiau už jus išmanau, kaip elgtis su savo dukterimi.

Liūdnai linguodamas galvą, sunėręs rankas už nugaros, Predas eina gilyn į sodą. Misis Voren dirbtinai nusijuokia, bet nulydi jį akimis su pastebimu nerimu. Tuomet pašnibžda Kroftsui

Kas jam yra? Ko jis toks susijaudinęs?

Kroftsas *(niauriai).* Jūs bijote Predo.

Misis Voren. Ką? Aš? Bijau mūsų mielojo Predi? Juk nė musė jo neišsigąstų.

Kroftsas. O štai jūs jo bijote.

Misis Voren *(piktai).* Prašyčiau nesikišti į svetimus reikalus ir nelieti savo tulžies ant manęs. Šiaip ar taip, bet jūsų aš tikrai nebijau. Jeigu negalite būti malonus, tai kraustykitės namo. *(Ji atsistoja ir, nusigręžusi nuo jo, susiduria akis į akį su Predu)* Na, Predai, aš žinau, kad visa tai vien dėl jūsų geraširdiškumo. Jūs bijote, kad aš imsiu ją muštruoti.

Predas. Mieloji Kiti, jūs manote, kad aš įsižeidžiau. Be reikalo taip galvojate, tikrai be reikalo. Jūs gi žinote, kad aš dažnai pastebiu tai, kas praslysta pro jūsų akis, ir nors jūs niekada neklausote mano patarimo, vis dėlto kartais paskui pripažįstate, jog vertėjo paklausyti.

Misis Voren. O ką gi jūs dabar pastebėjote?

Predas. Tik tai, kad Vivi jau suaugusi moteris. Prašau jus, Kiti, elkitės su ja kuo pagarbiau.

Misis Voren *(nuoširdžiai nustebusi)*. Pagarbiau! Elgtis pagarbiai su savo tikra dukterimi? Ką dar sugalvosite?

Vivi *(pasirodo kotedžo tarpduryje ir šaukia misis Voren)*. Mama, gal užeisit į mano kambarį nusiimti skrybėlaitės prieš arbatą?

Misis Voren. Gerai, brangute. *(Ji nuolaidžiai nusijuokia iš Predo rimtumo ir, eidama pro jį į priebutį, patapšnoja jam per skruostą)* Nepyk, Predi. *(Ji nueina paskui Vivi į kotedžą)*

Kroftsas *(vogčiomis)*. Klausyk, Predai!

Predas. Na?

Kroftsas. Noriu jus paklausti vieno keblaus dalyko.

Predas. Prašom. *(Prisitraukia misis Voren kėdę ir atsisėda prie pat Kroftso)*

Kroftsas. Teisingai: jos gali mus išgirsti pro langą. Žiūrėkite, ar Kiti niekada jums nesakė, kas tos mergaitės tėvas?

Predas. Niekada.

Kroftsas. Ar jūs kartais neįtariate, kas jis galėtų būti?

Predas. Nė trupučio.

Kroftsas *(nepatikėdamas juo)*. Aš, žinoma, suprantu, kad jūs, gal būt, jaučiatės įpareigotas tylėti, jeigu ji ką nors jums prasitarė. Bet labai keblu, kai nežinai nieko tikra, juo labiau, kad dabar mes kasdien matysimės su mis Voren. Mes net gerai nežinome, kaip reikėtų su ja elgtis.

Predas. Koks skirtumas? Elgsimės su ja taip, kaip ji nusipelnys. Kas mums darbo, kas jos tėvas?

Kroftsas *(įtariai)*. Vadinasi, jūs žinote, kas jis buvo?

P r e d a s *(pyktelėjęs).* Aš ką tik pasakiau, kad nežinau. Ar jūs negirdėjote?

K r o f t s a s. Žiūrėkite, Predai. Aš jūsų to prašau kaip ypatingos paslaugos. Jeigu jūs tikrai žinote...

Predas mostelia protestuodamas

Aš tiktai sakau, jeigu jūs žinote, galėtumėte mane bent nuraminti dėl jos. Ji mane labai traukia.

P r e d a s *(griežtai).* Ką jūs norite pasakyti?

K r o f t s a s. O, neišsigąskite: tai visai nekaltas jausmas. Štai dėl ko aš toks sutrikęs. O kiek žinau, tai ir aš pats galėčiau būti jos tėvas.

P r e d a s. Jūs? Neįmanomas daiktas!

K r o f t s a s *(gudriai nusitveria jo žodžių).* Tai jūs tikrai žinote, kad ne aš?

P r e d a s. Aš gi sakau, jog nieko apie tai nežinau, bent ne daugiau kaip jūs. Bet iš tiesų, Kroftsai... o ne, apie tai negali būti nė kalbos. Nėra nė mažiausio panašumo.

K r o f t s a s. Panašumo tai aš neįžiūriu nė tarp motinos ir jos. Tikiuosi, kad ji ne j ū s ų duktė, ką?

P r e d a s *(atsistoja pasipiktinęs).* Iš tikrųjų, Kroftsai!..

K r o f t s a s. Neįsižeiskit, Predai. Dviem pasaulietiškiem vyram tai visai leistina.

P r e d a s *(paniekos žvilgsniu atremia klausimą, paskui šiaip taip susitvardo ir prabyla švelniai ir rimtai).* Paklausykite, mielasis Kroftsai. Aš neturiu nieko bendra su šia misis Voren gyvenimo puse ir niekad neturėjau. Ji man niekada apie tai nepasakojo, ir aš, žinoma, jos nieko neklausinėjau. Jūs gi iš nuojautos galėtumėt žinoti, kad gražiai moteriai reikia draugų, kurie... na, kurie draugautų su ja kitais pagrindais. Jos grožis pasidarytų jai kankynė, jeigu nors kartkartėmis nebūtų galima išvengti jo daromo įspūdžio. Jūsų santykiai su Kiti tikriausiai kur kas artimesni, negu mano. Tiesą sakant, jūs pats galėtumėt ją to paklausti.

Kroftsas. Aš jos klausiau ne kartą. Bet ji taip tvirtai nusistačiusi su niekuo nesidalinti savo dukterimi, kad mielai teigtų, jog mergaitė iš viso neturėjo tėvo, jeigu tai būtų įmanoma. *(Atsistodamas)* Ne, iš jos nieko neišgausi, bent nieko tikro. Man kelia tai nemaža nerimo, Predai.

Predas *(taip pat atsistodamas)*. Na ką gi, šiaip ar taip, jūs pakankamai senas ir tiktumėte jai į tėvus, ir aš visai nieko prieš, jei mudu elgsimės su mis Vivi tėviškai, kaip su jauna mergina, kurią turime saugoti ir globoti. Ką jūs į tai?

Kroftsas *(priekabiai)*. Aš ne vyresnis už jus, jeigu jau prie to priėjome.

Predas. Ne, drauguži, jūs vyresnis: jūs gimėte senis. O aš gimiau vaikas. Aš niekada gyvenime nejaučiau to pasitikėjimo, kuris dera suaugusiam žmogui. *(Jis sudeda savo kėdę ir neša į priebutį)*

Misis Voren *(šaukia iš kotedžo)*. Pre-dai! Džordžai! Ar-ba-tos!

Kroftsas *(skubiai)*. Ji mus šaukia. *(Jis nuskuba į vidų)*

Predas reikšmingai palinguoja galvą ir lėtai seka įkandin, bet jį pašaukia jaunas džentelmenas, kuris ką tik pasirodė pievelėje ir eina prie vartų. Tai malonus, gražus, elegantiškai apsirengęs ir visai niekam tikęs dvidešimties metų jaunikaitis, žavaus balso, mielas, bet neišauklėtas. Rankoje jis laiko lengvą medžioklinį šautuvą

Jaunasis džentelmenas. Sveikas, Predai!

Predas. O! Frenkas Gardneris!

Frenkas įeina į sodą ir širdingai paspaudžia Predui ranką

Ką gi jūs čia veikiate?

Frenkas. Svečiuojuosi pas tėvą.

P r e d a s. Šventąjį tėvą?

F r e n k a s. Taip, jis čia pastorius. Kad taupiau būtų, šį rudenį gyvenu pas saviškius. Liepos mėnesį reikalai visai pašlijo: šventasis tėvas turėjo apmokėti mano skolas. Užtat dabar jis sėdi be skatiko, o drauge su juo ir aš. O kaip jūs čia atsidūrėte? Ar turite čia pažįstamų?

P r e d a s. Taip, šiandien svečiuojuosi pas mis Voren.

F r e n k a s *(entuziastiškai)*. Kaip? Jūs pažįstate Vivi? Argi ji ne šauni? Aš ją mokau šaudyti — matote? *(Padeda šautuvą)* Džiaugiuosi, kad jinai su jumis pažįstama; jūs kaip tik toks žmogus, kokį jai reikėtų pažinti. *(Jis nusišypso, ir savo žaviuoju balsu, beveik dainuodamas sušunka)* O, kaip smagu, kad jūs čia, Predai.

P r e d a s. Aš senas jos motinos bičiulis. Ponia Voren mane pakvietė supažindinti su dukterimi.

F r e n k a s. Motina? Argi j i čia?

P r e d a s. Taip, viduje, geria arbatą.

M i s i s V o r e n *(šaukia iš kotedžo)*. Pre-di! Atšals pyragėliai!

P r e d a s *(atsišaukia)*. Klausau, ponia Voren. Tuojau. Aš ką tik sutikau seną draugą.

M i s i s V o r e n. Ką tokį?

P r e d a s *(garsiau)*. Draugą.

M i s i s V o r e n. Atsiveskite jį čia.

P r e d a s. Gerai. *(Frenkui)* Priimate kvietimą?

F r e n k a s *(abejodamas, bet labai nudžiugęs)*. Tai ji ir yra Vivi mama?

P r e d a s. Taip.

F r e n k a s. Vaje tu mano! Tai smagu! Kaip jums atrodo, ar aš jai patiksiu?

P r e d a s. Neabejoju, kad tapsite mėgiamas kaip ir visur. Įeikite ir pabandykite. *(Eina prie namo)*

F r e n k a s. Palaukite! *(Rimtai)* Aš noriu jums patikėti vieną paslaptį.

P r e d a s. O, nereikia. Vėl kokia nors nauja kvailystė, kaip su ta padavėja Redhile.

F r e n k a s. O, ne, čia kur kas rimčiau. Jūs sakote, tik dabar sutikote Vivi pirmą kartą?

P r e d a s. Taip.

F r e n k a s *(pakiliai)*. Tad jūs neturite supratimo, kokia tai mergaitė! Koks charakteris! Koks protas! O kokia išmintis! Dievaži, Predai, tiesiog pasakysiu, jog ji — gudruolė! Ar dar pridėti? — ji myli mane.

K r o f t s a s *(iškišdamas galvą pro langą)*. Klausykite, Predai, ką jūs ten veikiate? Eikšekite. *(Dingsta)*

F r e n k a s. Na ir tipas! Šunų parodoje jis tikriausiai laimėtų prizą. Kas jis toks?

P r e d a s. Seras Džordžas Kroftsas, senas misis Voren bičiulis. Gal geriau eime į vidų.

Jis eina į priebutį, bet juos sustabdo kažkieno šūksnis nuo vartelių. Apsigręžę pamato per vartelius žiūrintį pagyvenusį pastorių

P a s t o r i u s *(šaukia)*. Frenkai!

F r e n k a s. Sveikas! *(Predui)* Šventasis tėvas. *(Pastoriui)* Klausau, tėve, gerai, tuojau einu. *(Predui)* Klausykite, Predai, geriau eikite į vidų gerti arbatos. Aš greitai ateisiu.

P r e d a s. Labai gerai. *(Įeina į kotedžą)*

Pastorius lieka anapus vartelių, ant jų pasirėmęs. Gerb. Semiueliui Gardneriui, anglikonų bažnyčios pastoriui, virš penkiasdešimt. Pažiūrėti jis pretenzingas, įkyrus rėksnys. O iš tiesų tai mirštantis socialinis reiškinys: sūnus nevykėlis, kurį tėvas įtaisė į kunigus ir kuris beviltiškai stengiasi reikšti savo tėviškas ir pastoriškas teises, bet nesugeba užsitarnauti pagarbos nei vienoje, nei kitoje srityje

P a s t o r i u s. Na, sere. Su kuo čia bičiuliaujatės, leiskite paklausti?

Frenkas. Nesijaudinkite, tėve, viskas tvarkoje. Eikite šen.

Pastorius. Ne, sere, neisiu, kol sužinosiu, kieno čia sodas.

Frenkas. Na, gerai. Tai mis Voren sodas.

Pastorius. Ji atvažiavusi dar nė karto nebuvo bažnyčioje.

Frenkas. Žinoma, nebuvo. Ji — intelekto žmogus, gavo trečią vietą per matematikos egzaminą, vadinasi, įsigijo didesnį mokslo laipsnį, negu jūs, tad kam jai eiti klausytis jūsų pamokslų?

Pastorius. Pagarbiau, sere!

Frenkas. Kas čia tokio: mūsų niekas negirdi. Eikite šen. *(Atidaro vartelius ir be jokių ceremonijų įtempia tėvą į sodą)* Aš noriu jus su ja supažindinti. Ar jūs prisimenate, tėve, ką jūs man patarėte pernai vasarą?

Pastorius *(griežtai)*. Taip, prisimenu. Patariau tau nugalėti tinginį ir vėjavaikiškumą, įsigyti garbingą profesiją ir gyventi iš jos, o ne iš mano kišenės.

Frenkas. Ne, visa tai jūs vėliau prikūrėte. Iš tiesų jūs pasakėte štai ką: kadangi aš neturiu nei proto, nei pinigų, tai verčiau man pasinaudoti savo grožiu ir vesti tokią asmenybę, kuri turi ir viena, ir antra. Na, tai paklausykite. Mis Voren protinga — to jūs negalite paneigti.

Pastorius. Protas dar ne viskas.

Frenkas. Žinoma ne viskas, bet yra ir pinigų.

Pastorius *(greitai jį pertraukia)*. Aš ne apie pinigus galvojau, sere. Aš kalbėjau apie aukštesnius dalykus — sakysim, visuomeninę padėtį.

Frenkas. Man tik nusispiaut į tai.

Pastorius. O man ne, sere.

Frenkas. Na, niekas neprašo, kad jūs ją vestumėte. Šiaip ar taip, Kembridže ji susilaukė aukšto

įvertinimo, o pinigų, atrodo, turi, kiek tik širdis geidžia.

Pastorius *(bando juokauti).* Aš didžiai abejoju, ar ji turės tiek pinigų, kiek tavo širdis įsigeis.

Frenkas. Ką jūs, aš ne toks jau švaistūnas. Gyvenu visai kukliai — negeriu, beveik nesilažinu ir kur kas mažiau trankausi, negu jūs mano metuose.

Pastorius *(grėsmingai, bet netvirtai).* Nutilk, sere!

Frenkas. Juk tada, kai aš lyg asilas iš kailio nėriausi dėl tos padavėjos Redhile, jūs pats man pasakojote, kad kartą siūlėte vienai damai penkiasdešimt svarų už savo laiškus jai...

Pastorius *(persigandęs).* Tš-š-š, Frenkai, dėl dievo meilės! *(Neramiai apsidairo. Pamatęs, kad niekas nesiklauso, sukaupia drąsą ir vėl pradeda grėsmingai, bet prislopintu balsu)* Tu nedžentelmeniškai naudojiesi tau patikėta paslaptimi, kurią pasakiau grynai tavo labui, norėdamas išgelbėti nuo klaidos, dėl kurios visą gyvenimą būtum krimtęsis. Saugokis savo tėvo paklydimų ir jais neteisink savo klaidų, sere.

Frenkas. Ar jūs girdėjote istoriją apie hercogą Velingtoną* ir jo laiškus?

Pastorius. Negirdėjau, sere, ir girdėti nenoriu.

Frenkas. Tasai geležinis hercogas nepaleido vėjais penkiasdešimt svarų — oho, senis ne iš tokių! Jis tiesiog ėmė ir parašė: „Brangioji Dženi! Spausdink, velniai tave rautų. Tave mylintis Velingtonas.“ Va taip ir jums reikėjo pasielgti.

Pastorius *(apgailėdamas).* Frenkai, sūneli mano, parašęs tuos laiškus, atsidūriau tos moters rankose, gi papasakojęs tau apie ją, aš, deja, patekau, tam tikra prasme, į tavo rankas. Ji atsisakė paimti pinigus, ir aš niekada nepamiršiu jos žodžių: „Žinojimas —

galybė, ir jos aš neparduosiu.“ Šit jau praėjo daugiau kaip dvidešimt metų, o ji taip ir nepasinaudojo savo galybe, nė valandėlei nesudrumstė man ramybės. O tu elgiesi su manimi blogiau, negu ji, Frenkai.

Frenkas. Labai galimas daiktas! Tur būt, jai neįkyrėjote savo kasdieniniais pamokslais kaip man.

Pastorius *(beveik iki ašarų užgautas)*. Lik sveikas, sere. Tu nepataisomas. *(Pasuka link vartelių)*

Frenkas *(nė kiek nesusijaudinęs)*. Pasakykite namiškiams, kad negrįšiu arbatos, būkite toks geras, tėve! *(Eina prie kotedžo durų ir susitinka išeinančius Vivi ir Predą)*

Vivi *(Frenkui)*. Čia jūsų tėvas, Frenkai? O, aš taip noriu su juo susipažinti.

Frenkas. Prašau. *(Šaukia tėvą)* Tėve!

Pastorius tarpuvartyje atsigręžia ir sumišęs gniaužo skrybėlę. Predas artėja iš kitos sodo pusės, iš anksto džiaugdamasis būsimu maloniu pasisveikinimu

Leiskite pristatyti: mano tėvas — mis Voren.

Vivi *(prieina prie pastoriaus ir paduoda jam ranką)*. Džiaugiuosi jus matydama, misteri Gardneri. *(Šaukia pasisukusi į kotedžą)* Mama! Eikite šen, čia jūsų reikia.

Misis Voren pasirodo ant slenksčio ir, tuojau pažinusi pastorių, sustoja kaip įbesta

Leiskite man supažindinti...

Misis Voren *(šokdama prie pastoriaus)*. Juk tai Semas Gardneris! Sakyk tu man, į kunigus išėjo! Negi jūs mūsų nepažįstate, Semai? Štai Džordžas Kroftsas visoj savo grožybėj, tiktai dvigubai papilnėjęs. Argi jūs manęs neprisimenate?

Pastorius *(visas išraudęs)*. Aš iš tiesų... e-e...

Misis Voren. Na, žinoma, prisimenate. Kurgi ne, aš tebeturiu visą glėbį jūsų laiškų, visai neseniai juos užtikau.

Pastorius *(apgailėtinai suglumęs).* Mis Vavasur, berods?

Misis Voren *(pusbalsiu pataiso jį).* Tš-š-š! Ką jūs! Misis Voren,—negi nematote, kad čia mano duktė?

ANTRASIS VEIKSMAS

Kotedže, saulei nusileidus. Žiūrint iš namo vidaus į rytus, o ne į vakarus kaip iš lauko, langas su pinučiais ir nuleistomis užuolaidomis dabar matyti priekinės kotedžo sienos viduryje, o priebučio durys — kairėje. Kairiojoje šoninėje sienoje — durys į virtuvę. Kiek giliau, prie tos pat sienos, stovi indauja, ant jos — žvakė ir degtukai, o šalimais — Frenko šautuvas, tūta atsirėmęs į lėkštėms džiovinti groteles. Viduryje kambario — stalas, ant jo stovi uždegta lempa. Vivi knygos ir rašymo reikmenys sudėti ant kito stalo į dešinę nuo lango, prie sienos. Dešinėje — židinys, prie jo platus suolas su atlošu; ugnis židinyje nedega. Iš abiejų stalo pusių stovi dvi kėdės

Kotedžo durys atsidaro, ir lauke matyti puiki žvaigždėta naktis. Įeina misis Voren, susisupusi Vivi skara; iš paskos sekęs Frenkas numeta kepurę ant palangės. Ji prisivaikščiojo iki valiai ir, traukdama iš skrybėlaitės smeigtuką, su palengvėjimu atsidūsta; nusiėmusi skrybėlaitę, įbeda smeigtuką į jos kaušelį ir padeda ją ant stalo

Misis Voren. Dievaži, nežinau, kas blogiau kaime — vaikščioti ar sėdėti namie, sudėjus rankas? Aš mielai dabar išgerčiau viski su soda, jeigu tiktai šičia būtų galima jo gauti.

Frenkas. O gal Vivi ir turi kokį lašelį?

Misis Voren. Nesąmonė! Kam gi jaunai mergaitei šitokie dalykai? Nieko tokio, nesvarbu. Įdomu, kaip ji čia leidžia laiką! Na, aš tai kur kas mieliau sėdėčiau dabar Vienoje.

Frenkas. Važiuokime tenai abu. *(Padėdamas jai nusigaubti skarą, labai švelniai apkabina ją per pečius)*

Misis Voren. Še tau! Kaip žiūriu, obuolys nuo obels netoli nuriedėjo.

Frenkas. O ką, panašus į tėvą? *(Jis pakabina skarą ant kitos kėdės atkaltės ir atsisėda priešais misis Voren)*

Misis Voren. Nesukit sau galvos! Ką jūs išmanote apie tokius daiktus? Jūs dar visai berniūkštis. *(Eina prie židinio, toliau nuo pagundos)*

Frenkas. Tikrai važiuojame su manim į Vieną. Tai bent būtų smagumėlis!

Misis Voren. O ne, ačiū. Jums ne vieta Vienoje, nebent kai labiau subręsite. *(Galvos linktelėjimu ji pabrėžia šį patarimą. Frenkas padaro gailią miną, bet jo akys šelmiškai juokiasi. Misis Voren žiūri į jį, paskui atsistoja ir prieina vėl prie jo)* Na, paklausykite, berniuk! *(Paima jo veidą rankomis ir atgręžia į save)* Aš jus kiaurai permatau, geriau, negu jūs pats save, nes jūs visiškai atsigimęs į tėvą. Taigi meskite iš galvos visokias kvailas fantazijas apie mane. Girdite?

Frenkas *(galantiškai, įsiteikiančiu balsu)* Negaliu kitaip, brangioji misis Voren: tai mūsų šeimos ypatybė.

Misis Voren apsimeta norinti skelti jam antausį, valandėlę žiūri į gražų, besišypsantį į ją atgręžtą veidą, kovodama su pagunda. Pagaliau pabučiuoja jį ir tučtuojau nusigręžia, supykusi pati ant savęs

Misis Voren. Na, štai! Nereikėjo man taip daryti. Kokia aš nedora. Nieko, neimkite į galvą, brangusis, tai tiktai motiniškas pabučiavimas. Eikite pasimerginkite, Vivi.

Frenkas. Aš ir taip jau merginuosi.

Misis Voren *(staiga atsisuka į jį išsigandusi)*. Ką?

Frenkas. Mudu su Vivi dideli draugai.

Misis Voren. Ką tai reiškia? Paklausykite: aš neleisiu, kad kiekvienas plevėsa suktų galvą mano dukrelei. Girdite? Neleisiu.

Frenkas *(nė trupučio nesutrikęs)*. Brangioji ponia Voren, nebūkštaukite. Mano ketinimai — garbingi, net labai garbingi, o jūsų dukrelė kuo puikiausiai pati sugeba apsiginti. Ir ja rūpintis tereikia perpus mažiau, negu jos mamyte. Ji, mat, ne tokia graži.

Misis Voren *(jo įžūlumo sugluminta)*. Na, ir akiplėša nematytas! Nesuprantu, iš kur tas įžūlumas — šiaip ar taip, ne iš tėvo.

Kroftsas *(girdėti iš sodo)*. Tur būt, čigonai.

Pastorius *(atsakydamas)*. Šunbajoriai dar blogesni.

Misis Voren *(Frenkui)*. Atminkite: aš jus perspėjau.

Įeina kalbėdamas pastorius *ir* Kroftsas

Pastorius. Vinčesterio teismuose tarėjai nepakenčiamai laužo priesaikas.

Misis Voren. Na, kurgi judu prapuolėte? O kur Predis ir Vivi?

Kroftsas *(dėdamas skrybėlę ant suolo, o lazdą į kampą prie židinio)*. Jie nuėjo ant kalvos. O mes buvome kaime. Aš norėjau gerti. *(Jis atsisėda ant suolo ir ištiesia kojas ant sėdynės)*

Misis Voren. Na, kaipgi ji išėjo, nieko man nepasakiusi? *(Frenkui)* Paduokite savo tėvui kėdę, Frenkai. Bent kiek mandagumo!

Frenkas pašoka ir, grakščiai nusilenkdamas, pasiūlo tėvui savo kėdę; po to, nuėjęs prie sienos, pasiima kitą kėdę ir atsisėda prie stalo tarp tėvo iš dešinės ir misis Voren iš kairės pusės

Džordžai, o kur jūs šiąnakt nakvosite? Čia jūs negalite pasilikti. O ką ketina daryti Predis?

Kroftsas. Mane apnakvindins Gardneris.

Misis Voren. Na, žinoma, savimi jūs pasirūpinote. Bet ką veiks Predis?

Kroftsas. Nežinau. Manau, kad jis gali pernakvoti viešbutyje.

Misis Voren. Ar jam neatsirastų kambario pas jus, Semai?

Pastorius. Hm-m, na, matote, kaip vietinis pastorius, aš negaliu elgtis taip, kaip noriu. O-o-o kokia misterio Predo visuomeninė padėtis?

Misis Voren. O, visai gęra, jis architektas. Koks jūs prieštvaninis žmogus, Semai!

Frenkas. Iš tiesų galite nesijaudinti, tėve! Jis gi statė hercogui tuos rūmus Velse — Kernarvono pilis,— ar kaip ten juos vadina. Jūs tikriausiai girdėjote. *(Jis žaibo greitumu mirktelia misis Voren ir vėl meiliai žiūri į tėvą)*

Pastorius. Na, tokiu atveju, mums, žinoma, bus labai malonu. Manau, kad jis hercogą asmeniškai pažįsta?

Frenkas. O, netgi labai artimai! Mes galime jį įkišti į buvusį Džordžinos kambarį.

Misis Voren. Vadinasi, nuspręsta! Kad tiedu greičiau pareitų, galėtume vakarieniauti. Ir kas jiems leido vaikščioti tokioj tamsoj?

Kroftsas *(vaidingai)*. O ką jie blogo jums padarys?

Misis Voren. Padarys ar ne, bet man tai nepatinka.

Frenkas. Verčiau nelaukim jų, misis Voren. Predo dabar varu į namus neįvarysi. Jis iki šiol ir supratimo neturėjo, ką reiškia klaidžioti vasaros naktį po šilą su manąja Vivi.

Kroftsas *(labai nustebęs pašoka ir nuleidžia kojas)*. Sakyk tu man! Na, na, truputį šalčiau!

Pastorius *(persigandęs pamiršta profesionalinį orumą ir kalba tikrai nuoširdžiai ir įtaigiai)*. Frenkai, pirmą ir paskutinį kartą — apie tai negali būti nė kalbos. Misis Voren tau papasakos, kad apie tai nėra ko nė galvoti.

Kroftsas. Žinoma.

Frenkas *(su kerinčiu ramumu)*. Argi iš tiesų, misis Voren?

Misis Voren *(susimąsčiusi)*. Tiesą sakant, Semai, nežinau. Jeigu mergaitė nori ištekėti, bergždžias darbas jai drausti.

Pastorius *(apstulbęs)*. Bet ištekėti už jo! Jūsų dukteriai už mano sūnaus! Pati pagalvokite: juk tai neįmanoma.

Kroftsas. Žinoma, neįmanoma. Nebūkite paika, Kiti.

Misis Voren *(suerzinta)*. O kodėl ne? Argi mano duktė per prasta jūsų sūnui?

Pastorius. Bet iš tiesų, brangioji misis Voren, jūs pati žinote priežastį...

Misis Voren *(iššaukiančiai)*. Aš nežinau jokių priežasčių. Jeigu jūs žinote, pasakykite jas sūnui arba Vivi, o jeigu norite, savo parapijiečiams.

Pastorius *(bejėgiškai krenta į kėdę)*. Jūs puikiai žinote, kad aš niekam negalėčiau papasakoti šių

priežasčių. Bet mano sūnus patikės manimi, kai pasakysiu, kad yra tokių priežasčių.

Frenkas. Visiškai teisingai, tėte, patikės. Bet ar kada nors jūsų išvedžiojimai turėjo įtakos jūsų sūnaus elgesiui?

Kroftsas. Jūs negalite jos vesti, ir baigta šneka. *(Jis pakyla ir rūsčia mina atsistoja prie židinio, nugara į ugniakurą)*

Misis Voren *(staiga atsigręžia į jį)*. Kuo gi jūs čia dėtas, meldžiamasis?

Frenkas *(nuostabiai lyriška intonacija)*. Lygiai to paties ir aš norėjau paklausti, tik savaip, švelniau.

Kroftsas *(į misis Voren)*. Tikiuosi, jūs neketinate išleisti dukters už vyro, jaunesnio, negu ji pati, be profesijos ir be skatiko kišenėje. Paklauskite Semo, jeigu manimi netikite. *(Pastoriui)* Kiek jūs dar žadate duoti savo sūnui?

Pastorius. Nė skatiko daugiau. Jis jau gavo savo dalį ir liepos mėnesį paskutinius pinigus iššvaistė.

Misis Voren veidas ištįsta

Kroftsas *(stebėdamas ją)*. Na, matote? Aš sakiau. *(Jis vėl atsisėda ant suolo, susikelia kojas ant sėdynės, tarytum ši kalba būtų baigta)*

Frenkas *(gailiai)*. Kaip tai be galo verteiviška! Negi jūs manote, kad mis Voren tekės dėl pinigų? Jeigu mes vienas kitą mylime...

Misis Voren. Labai ačiū. Jūsų meilė skatiko neverta, mano mielas. Jeigu neįstengiate išlaikyti žmonos, tai nėra ko ir kalbėti: jūs negalite vesti Vivi.

Frenkas *(pralinksmėjęs)*. Na, ką jūs pasakysite, tėve, a?

Pastorius. Aš sutinku su misis Voren.

Frenkas. O mūsų mielasis Kroftsas jau pareiškė savo nuomonę.

Kroftsas *(piktai pasisuka ant alkūnės).* Klausykite, man atsibodo jūsų įžūlumas.

Frenkas *(pabrėždamas).* Labai apgailestauju, kad nustebinsiu jus, Kroftsai, bet jūs sau leidžiate kalbėti su manimi lyg tėvas. Dėkoju jums — užtenka ir vieno tėvo.

Kroftsas *(paniekinamai).* Ak, šitaip! *(Vėl nusigręžia nuo jo)*

Frenkas *(atsistoja).* Ponia Voren, aš negaliu atsisakyti nuo savo Vivi, netgi jūsų labui.

Misis Voren *(sau po nosim).* Tai nenaudėlis!

Frenkas *(kalba toliau).* Kadangi jūs, be abejo, esate numačiusi jai kitokius planus, aš nedelsdamas išdėstysiu jai savuosius.

Visi įbeda į jį akis

(Ima grakščiai deklamuoti)

Jei ką likimo baimė ima,
Jei nuopelnų didžių nėra,
Tik tas nedrįs pradėt lošimo! —
Laimėt ar pralaimėt viską.*

Jam deklamuojant, atsiveria kotedžo durys, ir įeina Vivi su Predu. Frenkas nutyla. Predas padeda skrybėlę ant indaujos. Susirinkusiųjų elgesys tučtuojau pasiketčia. Kroftsas nukelia kojas nuo suolo ir atsisėda tvarkingai, užleisdamas Predui vietą šalia savęs prie židinio. Misis Voren laisvumas dingsta, ir, nenorėdama išsiduoti, ji ima ieškoti priekabių

Misis Voren. Kur tu buvai, Vivi?

Vivi *(nusiima skrybėlaitę ir atsainiai meta ją ant stalo).* Ant kalvos.

Misis Voren. Kaip tu išėjai be mano žinios? Iš kur aš galiu žinoti, kas tau atsitiko, ir dargi naktį?

V i v i *(eina prie virtuvės durų ir atidaro jas, nekreipdama dėmesio į motiną).* Gal jau vakarieniausime?

Visi, išskyrus misis Voren, atsistoja

Bijau, kad čia mums bus per ankšta.

M i s i s V o r e n. Ar girdėjai, ką tau sakiau, Vivi?

V i v i *(ramiai).* Girdėjau, mama. *(Vėl kalba apie vakarienę)* Kiek čia mūsų yra? *(Skaičiuoja)* Vienas, du, trys, keturi, penki, šeši. Na ką gi, dviem teks palaukti, kol kiti pavalgys: misis Alison servizas tiktai keturiems.

P r e d a s. O, manimi nesirūpinkite, aš...

V i v i. Jūs ilgai vaikščiojote ir išalkote, misteri Predai, jūs tuojau sėskite vakarieniauti. Aš pati galiu palaukti. O kad man būtų linksmiau, kas nors dar palauks. Frenkai, ar jūs norite valgyti?

F r e n k a s. Nė truputėlio... tiesą sakant, visiškai neturiu apetito.

M i s i s V o r e n *(Kroftsui).* Jūs taip pat neišalkęs, Džordžai. Jūs galite palaukti.

K r o f t s a s. Po galais, aš nieko neturėjau burnoje nuo pat pavakarių. Argi Semas negali palaukti?

F r e n k a s. Negi jūs norite badu numarinti mano vargšą tėvą?

P a s t o r i u s *(suirzęs).* Leiskite man pačiam už save kalbėti, sere. Aš mielai palauksiu.

V i v i *(ryžtingai).* O kam? Tiktai dviem reikia laukti. *(Ji praveria virtuvės duris)* Malonėkite palydėti mamą, misteri Gardneri.

Pastorius paima misis Voren už parankės, ir jie nueina į virtuvę. Predas ir Kroftsas eina įkandin. Visi, išskyrus Predą, aiškiai nepatenkinti šiuo išskirstymu, bet nežino, kaip pasipriešinti. Vivi stovi tarpduryje ir žiūri, kaip jie sueina

Ar galite prasispraustì į tą kamputį, misteri Predai? Iš tiesų, ankštoka. Saugokitės, neišsibaltinkite švarko į sieną — va taip, gerai! Na kaip, visiems patogu?

P r e d a s *(iš kito kambario).* Puikiausia, ačiū.

M i s i s V o r e n *(iš kito kambario).* Palik duris atdaras, brangute.

Vivi susiraukia, bet Frenkas rankos mostu ją sulaiko, prisėlina prie lauko durų ir atsargiai jas iki galo atidaro

O viešpatie, koks skersvėjis! Geriau uždaryk, brangute.

Vivi užtrenkia duris, pasišlykštėjusi pastebi, kad motinos skrybėlaitė ir šalikas numesti, paima juos ir tvarkingai padeda ant palangės, o Frenkas tuo tarpu tylutėliai užveria laukujas kotedžo duris

F r e n k a s *(džiūgaudamas).* Aha! Šiaip taip jais atsikratėme. Na, Vivums, kaip jums patinka mano tėvas?

V i v i *(susimąsčiusi ir rimta).* Aš tik vienu kitu žodeliu su juo persitariau. Neatrodo, kad jis būtų labai išmanus.

F r e n k a s. Ne, žinote, senis ne toks jau kvailas, kaip atrodo. Matote, jis čia įspraustas į bažnyčios rėmus, ir, stengdamasis neišeiti iš jų, kartais pasirodo kur kas didesnis asilas, negu iš tiesų yra. Ir nemanykite, kad aš jo taip nemėgstu. Jo ketinimai visai neblogi. Kaip jums atrodo, ar jūs sutarsite su juo?

V i v i *(rūškanokai).* Nemanau, kad ateityje man teks turėti daug bendra su juo, arba su kokiu kitu senu motinos bičiuliu, nebent tik su Predu. O ką jūs galvojate apie mano motiną?

F r e n k a s. Iš grynos širdies?

V i v i. Taip, iš grynos širdies.

F r e n k a s. Na, ji labai smagi. Bet gera paukštytė, ar ne? O Kroftsas! Ak, viešpatie, Kroftsas!

V i v i. Na, ir kompanija, Frenkai!

Frenkas. Tai bent gauja!

Vivi *(su didžiule panieka jiems)*. Jeigu žinočiau, kad aš esu tokia, kaip jie, kad iš manęs išeis veltėdė, be charakterio, be jokios ištvermės, kuri stumia laiką be tikslo nuo pusryčių iki pietų ir nuo pietų iki vakarienės, tai, nė valandėlės nedvejodama, persipiaučiau arterijas ir pasidaryčiau galą.

Frenkas. O ne, nereikia. Ir ko jiems vargintis, jeigu jie gali gyventi nerūpestingai. Norėčiau, kad ir man taip sektųsi. Tik viena man nepatinka — jų išvaizda. Nei šis, nei tas: apsileidę, visai apsileidę.

Vivi. Ar jūs manote, kad geriau atrodysite, sulaukęs Kroftso amžiaus, jeigu nesiimsite darbo?

Frenkas. Žinoma, kur kas geriau! Ir kam Vivums skaito moralus: jos berniukas nepataisomas. *(Stengiasi švelniai rankomis paimti Vivi veidą)*

Vivi *(griežtai atstumia jo rankas)*. Atsitrauk. Vivums šiandien nenusiteikusi glamonėti savo berniuko. *(Atsistoja ir eina prie kitos sienos)*

Frenkas *(eidamas jai iš paskos)*. Kokia negera!

Vivi *(treptelia koja)*. Baikite juokus! Aš rimtai kalbu.

Frenkas. Gerai. Kalbėkime moksliškai. Mis Voren, ar jūs žinote, kad visi pažangieji mąstytojai yra tos nuomonės, jog pusė dabartinės civilizacijos negalavimų kyla dėl meilės bado jaunimo tarpe. Taigi aš...

Vivi *(pertraukia jį)*. Jūs darotės įkyrus. *(Praveria duris į kitą kambarį)* Ar neatsirastų vietos Frenkui? Jis sakosi išalkęs.

Misis Voren *(iš kito kambario)*. Žinoma, atsiras. *(Ji pertvarko stalą, pasigirsta peilių barškėjimas ir taurelių skambesys)* Štai yra vietos šalia manęs. Eikšekit, misteri Frenkai.

Frenkas. Vivums dar už tai gerokai kliūs nuo jos berniuko. *(Eina į virtuvę)*

Misis Voren *(iš kito kambario).* Ir tu, Vivi, eikš čia, vaikeli. Tu tikriausiai peralkai. *(Įeina, lydima Kroftso, kuris su ypatinga pagarba laiko pravėręs duris, praleisdamas Vivi. Ji išeina, nė nepažvelgusi į jį. Kroftsas uždaro duris)* Džordžai, jūs dar negalėjote pavakarieniauti: jūs gi beveik nieko nevalgėte. Ar jums kas nors yra?

Kroftsas. O, aš norėjau tik atsigerti. *(Jis susikiša rankas į kišenes ir ima žingsniuoti po kambarį, neramus ir paniuręs)*

Misis Voren. Na, pavalgyti aš mėgstu. Bet čia ne ką teišsirinksi — šalta jautiena, sūris ir salotos. *(Atsidūsta, lyg būtų dar ne visai soti, ir tingiai atsisėda ant suolo)*

Kroftsas. Kuriam galui jūs kurstote tą pienburnį?

Misis Voren *(tučtuojau suklūsta).* Paklausykite, Džordžai, ko jums taip parūpo ta mergaitė? Aš jau pastebėjau, kokiomis akimis jūs į ją žiūrite. Įsidėmėkite: aš pažįstu jus ir žinau, ką jūsų žvilgsniai reiškia.

Kroftsas. Kas gi čia blogo, kad aš žiūriu į ją?

Misis Voren. Aš išginčiau jus ir išsiųsčiau atgal į Londoną, jei tik pastebėčiau nors vieną jūsų kvailystę. Mano dukters mažasis pirštelis man brangesnis, negu jūs su visu kūnu ir siela.

Kroftsas klauso su pašaipia šypsena. Misis Voren parausta, nes ji, kaip atsidavusi motina, nedaro jam įspūdžio, ir baigia ramesniu tonu

Nusiraminkite, šis pienburnis turi ne daugiau šansų, negu jūs.

Kroftsas. Argi negalima vyrui domėtis mergaite?

Misis Voren. Tik ne tokiam vyrui, kaip jūs.

Kroftsas. Kiek jai metų?

Misis Voren. Nesukite galvos dėl jos metų.

Kroftsas. Kodėl jūs taip slepiate šitai?

Misis Voren. Nes man taip patinka.

Kroftsas. Ką gi, man dar nėra penkiasdešimt, mano turtas tebėra toks, kaip buvęs...

Misis Voren *(pertraukia jį)*. Taip. Dėl to, kad jūs ne mažiau šykštus, kaip ir pasileidęs.

Kroftsas *(kalba toliau)*. O baronetai ne kasdien po kojų mėtosi. Joks kitas mano padėties vyras nesitaikstytų su tokia uošve, kaip jūs. Kodėl jai už manęs neištekėjus?

Misis Voren. Už jūsų?

Kroftsas. Mes trise galėtume kuo puikiausiai gyventi. Aš mirčiau pirma jos ir palikčiau ją dar žvalią našlę su gera krūva pinigų. O kodėl ne? Toji mintis man atėjo į galvą tuomet, kai vaikštinėjau čia su tuo mulkiu.

Misis Voren *(pasipiktinusi)*. Taip, taip, kaip tik va tokios mintys jums ir ateina į galvą.

Kroftsas liaujasi žingsniavęs, ir abu žiūri vienas į kitą: ji — tiesiai jam į akis su panieka ir pasibiaurėjimu, už kurių slypi kažkokia baimė, jis — vogčia, gašliai žybčiojančiomis akimis, ciniškai išsišiepęs. Staiga pasidaro neramus ir užsispyręs, kai pamato, kad misis Voren jam nepritaria

Kroftsas. Paklausykite, Kiti, jūs supratinga moteris: nėra reikalo apsimesti davatka. Aš daugiau nieko nebeklausinėsiu, o jums nebereikės atsakinėti. Aš jai užrašysiu visą savo turtą, o jeigu jums pačiai prisireiktų čekio vestuvių dieną, galite nustatyti bet kokią sumą... su protu, žinoma.

Misis Voren. Tai ir jūs, Džordžai, pasidarėte toks, kaip visi nusivalkioję seniai.

Kroftsas *(įtūžęs)*. Velniai jus rautų!

Misis Voren pašoka ir piktai atsigręžia į jį, bet kaip tik tuo metu atsidaro durys ir pasigirsta pavakarieniavusiųjų balsai. Kroftsas, neįstengdamas atgauti savitvardos, išbėga iš kotedžo. Pastorius pasirodo iš virtuvės

Pastorius *(apsidairydamas).* Kur seras Džordžas?

Misis Voren. Išėjo parūkyti.

Pastorius eina prie stalo pasiimti skrybėlės ir atsistoja prie židinio, šalia misis Voren. Tuo tarpu įeina Vivi, lydima Frenko, kuris susmunka ant pirmos pasitaikiusios kėdės, visiškai išvargęs

Misis Voren *(atsigręžia į Vivi ir prabyla, dar labiau, negu paprastai, pabrėždama apsimestą motinišką rūpestingumą)* Na, brangute, ar sočiai pavakarieniavai?

Vivi. Juk žinote, kokios misis Alison vakarienės. *(Ji atsisuka į Frenką ir guodžia jį)* Vargšelis Frenkas! Nejaugi visą jautieną suvalgė? Negi jam nieko nebeliko, tik duonos su sūriu ir imbierinis alus? *(Surimtėja, tarsi nusprendusi, kad vienam vakarui juokų gana)* O jos sviestas tiesiog baisus. Reikės būtinai užsakyti iš krautuvės.

Frenkas. Dėl dievo meilės, užsakykite!

Vivi eina prie rašomojo stalo ir pasižymi, kad reikia užsakyti sviesto. Iš virtuvės ateina Predas, kišdamas į kišenę nosinę, kurią naudojo kaip servetėlę

Pastorius. Frenkai, sūneli mano, laikas apie namus pagalvoti. Tavo mama dar nežino, kad turime svečių.

Predas. Mes jums tik bereikalingas rūpestis.

Frenkas. O ne, Predai. Mano motina apsidžiaugs, jus pamačiusi. Ji iš tiesų protinga, meniškos

sielos moteris, ir kiaurus metus nemato nieko kito, tik tėvą; tad galite sau įsivaizduoti, kaip jai velniškai čia nuobodu. *(Savo tėvui)* O tamstelė nesi nei protingas, nei meniškos sielos, ar ne? Taigi veskite tuojau Predą namo, o aš pasiliksiu čia ir pasišnekučiuosiu su misis Voren. Kroftsą jūs rasite sode. Jis puikiai tiks į kompaniją mūsų buldogiukui.

Predas *(paima nuo indaujos skrybėlę ir prieina prie Frenko).* Eikš su mumis, Frenkai. Misis Voren seniai nesimatė su mis Vivi, o mes dar nė valandėlės neleidome joms vienoms pabūti.

Frenkas *(sujaudintas žiūri į Predą, romantiškai juo žavėdamasis).* Suprantama, o aš visai buvau pamiršęs. Dėkoju, kad priminėte. Tikras džentelmenas, Predi! Jūs visada buvote mano idealas — per visą gyvenimą! *(Jis atsistoja eiti, bet stabtelia tarp abiejų pagyvenusių vyrų ir uždeda Predui ant peties ranką)* Ak, jeigu jūs būtumėt buvęs mano tėvas vietoje šito niekam tikusio senio! *(Antrą ranką uždeda tėvui ant peties)*

Pastorius *(įsikarščiavęs).* Nutilk, sere, nutilk! Nepiktžodžiauk!

Misis Voren *(juokiasi iš visos širdies).* Reiktų su juo griežčiau elgtis, Semai. Labos nakties. Štai perduokite Džordžui jo skrybėlę, lazdą ir mano linkėjimus.

Pastorius *(paimdamas daiktus).* Labanakt.

Jie atsisveikina

(Praeidamas pro Vivi, jis ir jai paspaudžia ranką ir palinki labos nakties, paskui užgriaudėja ant Frenko) Na, sere, namo, tuojau namo! *(Išeina)*

Misis Voren. Sudie, Predi.

Predas. Sudie, Kiti.

Jie nuoširdžiai paspaudžia vienas kitam ranką ir draugeišeina; Misis Voren palydi jį iki sodo vartelių

Frenkas *(Vivi)*. Pasibučiuosim?

Vivi *(šiurkščiai)*. Ne. Nekenčiu tavęs. *(Ji paima porą knygų ir popieriaus nuo rašomojo stalo ir atsisėda prie viduryje stovinčio stalo, arčiau židinio)*

Frenkas *(padaręs grimasą)*. Atsiprašau. *(Eina pasiimti šautuvo ir kepurės. Sugrįžta misis Voren. Jis paima ją už rankos)* Labanakt, brangioji misis Voren. *(Jis spaudžia jai ranką; ši skubiai ją ištraukia, kietai sučiaupusi lūpas ir, matyt, beveik nusiteikusi skelti jam antausį. Jis viliūgiškai nusijuokia ir išbėga, trinkteldamas duris)*

Misis Voren *(susitaikiusi su mintimi, kad, vyrams išėjus, teks pranuobodžiauti visą vakarą)*. Na, ar matei kur didesnį papliaušką? Tikras šaipūnas! *(Sėdasi prie stalo)* Dabar, kai imu galvoti, man atrodo, brangute, jog be reikalo teiki jam vilčių. Mano manymu, jis tikrai niekam tikęs.

Vivi. Ir man taip rodos. Vargšas Frenkas! Reikės juo atsikratyti, bet man jo gaila, nors jis to ir nevertas. O tasai Kroftsas, man atrodo, taip pat ne ką už jį geresnis, tiesa?

Misis Voren *(užgauta Vivi abejingumo)*. Ne tau, vaike, apie vyrus kalbėti. Tu turėsi apsiprasti su mintimi, kad su seru Džordžu Kroftsu teks matytis gana dažnai, nes jis mano draugas.

Vivi *(nė kiek nesusijaudinusi)*. Kodėl? *(Ji atsisėda ir atskleidžia knygą)* Ar jūs manote, kad mes būsime dažnai kartu? Aš turiu omenyje save ir jus.

Misis Voren *(įbedusi į ją akis)*. Na, žinoma, kol tu ištekėsi. Juk į koledžą nebegrįši?

Vivi. Ar jums atrodo, kad mano gyvenimo būdas jums tiks? Aš abejoju.

Misis Voren. Tavo gyvenimo būdas? Ką tu nori tuo pasakyti?

Vivi *(piaustydama knygos lapus peiliuku, kabančiu prie jos diržo)*. Mama, ar jums iš tiesų niekada

nedingtelėjo, kad ir aš turiu savo gyvenimo būdą kaip kiti žmonės?

Misis Voren. Kokias nesąmones čia kalbi? Ar nori parodyti savo savarankiškumą, kai pasidarei tokia svarbi asmenybė mokykloje? Mesk šias kvailystes, vaike.

Vivi *(atlaidžiai).* Daugiau jūs nieko šiuo klausimu neturite pasakyti, mama?

Misis Voren *(suglumusi, paskui piktai).* Liaukis mane šitaip klausinėjusi. *(Įširdusi)* Prikąsk liežuvį!

Vivi negaišdama patylomis dirba toliau

Savo gyvenimo būdą! Tik pamanykit! Na, dar ką? *(Vėl žiūri į Vivi. Toji nieko neatsako)* Tavo gyvenimo būdas bus toks, kokio aš panorėsiu, taip, taip! *(Vėl tyla)* Pastebėjau, jog tu ėmei pūstis, kai gavai tą prizą, ar kaip jis ten vadinasi, už egzaminą. Jeigu tu manai, kad aš tai pakęsiu,— apsirinki; ir juo anksčiau susiprasi, juo geriau. *(Niurna)* Šit ir viskas, ką turiu šiuo klausimu pasakyti, taip! *(Vėl piktai pakelia balsą)* O tamsta žinai, su kuo kalbi, mis?

Vivi *(žiūri į motiną per stalą, nepakeldama nuo knygos galvos).* Ne. Kas jūs tokia? Kuo jūs verčiatės?

Misis Voren *(atsistoja pritrūkusi kvapo).* Ak tu, velnio išpera!

Vivi. Mano reputaciją, visuomeninę padėtį ir profesiją, kurią išsirinkau, visi žino. O apie jus aš nieko nežinau. Sakykite, meldžiamoji, koks tas gyvenimo būdas, kurį man siūlote pasirinkti kartu su jumis ir seru Džordžu Kroftsu?

Misis Voren. Pasisaugok! Kitaip aš galiu padaryti ką nors, kad paskui teks ir man, ir tau gailėtis.

Vivi *(šaltai ir ryžtingai pastumia knygas).* Ką gi, meskime šitą kalbą, kol neįstengiame apie ją ramiai šnekėtis. *(Kritiškai žiūri į motiną)* Jums reikia daugiau vaikščioti ir žaisti tenisą, kad sutvirtėtumėte. Jūs bai-

siai neatspari — šiandien negalėjote užlipti nė dvidešimties žingsnių į kalną, nesustojusi atsikvėpti. O rankos per riešus — tiesiog lašinių rievės. Pažiūrėkite į mano. *(Rodo savo rankų riešus)*

Misis Voren *(valandėlę bejėgiškai žiūri į ją ir ima kūkčioti)*. Vivi...

Vivi *(ūmai pašokdama)*. Tik prašau — nepradėkite verkti. Ką tik norite, bet neverkite. Negaliu pakęsti verkšlenimo. Jeigu verksite, aš išeisiu iš kambario.

Misis Voren *(gailiai)*. Ak, brangioji, kodėl tu tokia žiauri man? Argi aš visai neturiu į tave motinos teisių?

Vivi. Ar jūs iš tiesų mano motina?

Misis Voren *(apimta siaubo)*. Ar aš iš tiesų tavo motina? O, Vivi!

Vivi. Kur tada mūsų giminės — mano tėvas, mūsų šeimos draugai? Jūs tvirtinate turinti motinos teises: teisę vadinti mane kvaile ir dukterimi, kalbėti su manimi taip, kaip nė viena mano dėstytoja koledže neišdrįstų su manimi kalbėti, nurodinėti man, kaip gyventi, ir primesti draugystę to galvijo, kurį kiekvienas mato esant paskutinį Londono lėbautoją. Prieš imdamasi užginčyti šias teises, aš galiu, man regis, sužinoti, ar jos turi realų pagrindą.

Misis Voren *(priblokšta puola ant kelių)*. O ne, ne! Nereikia, liaukis! Aš esu tavo motina, prisiekiu! O, negali būti, kad mano pačios vaikas eitų prieš mane — tai išsigimimas! Tu juk tiki manimi? Sakyk, kad tiki.

Vivi. Kas mano tėvas?

Misis Voren. Tu pati nežinai, ko klausi. Aš negaliu tau pasakyti.

Vivi *(ryžtingai)*. O ne, galite, jei tik norite. Aš turiu teisę žinoti, ir jūs labai puikiai suprantate, kad turiu šią teisę. Galite man ir nesakyti, jeigu nenorite.

bet tokiu atveju rytoj rytą jūs mane matysite paskutinį kartą.

Misis Voren. Ak, tiesiog baisu klausytis tokių tavo žodžių. Tu nepaliktum... negalėtum palikti manęs.

Vivi *(negailestingai)*. Paliksiu, nė valandėlės nedvejodama, jeigu ir toliau su manimi krėsite pokštus. *(Nusipurto iš pasibiaurėjimo)* Iš kur aš galiu žinoti, ar mano gyslomis neteka suterštas to biauraus palaidūno kraujas?

Misis Voren. O ne, ne! Prisiekiu, kad tai ne jis ir niekas kitas iš tų, kuriuos tu pažįsti. Bent dėl to aš esu visiškai tikra.

Vivi staiga suvokia šių žodžių prasmę, ir jos akys griežtai įsminga į motiną

Vivi *(lėtai)*. Bent dėl to jūs esate tikra. Aha! Jūs norite pasakyti, kad tik dėl to jūs tikra. *(Susimąsčiusi)* Suprantu.

Misis Voren užsidengia veidą rankomis

Na, kam to reikia, mama: jūs gi nieko panašaus nejaučiate. *(Misis Voren nuleidžia rankas ir graudingai žiūri į Vivi, kuri išsiima laikrodį ir sako)* Ką gi, šiam vakarui pakaks. Kelintą valandą pageidaujate pusryčiauti? Ar pusę devynių jums ne per anksti?

Misis Voren *(nirtulingai)*. Dieve mano, kokia tu moteris?

Vivi *(šaltai)*. Tokia, kokių, manyčiau, daugiausia pasaulyje. Priešingu atveju, nežinau, kaip visi darbai jame būtų padaromi. Na, na! *(Ima motiną už riešo ir itin ryžtingai trūktelia aukštyn)* Tvardykitės! Va šitaip.

Misis Voren *(priekaištingai)*. Kokia tu man atžari, Vivi.

Vivi. Nesąmonė. Ar dar neisime gulti? Jau po dešimtos.

Misis Voren *(karštai)*. Kokia prasmė gulti? Ar tu manai, kad aš galėčiau užmigti?

Vivi. Kodėl ne? Aš užmigsiu.

Misis Voren. Tu! Tu — beširdė. *(Ji staiga prapliumpa įgimta iš prastuomenės kilusios moters kalba — žargonu; daugiau nebesidangsto gražiomis manieromis ir motinos autoritetu, o panieka ir įsitikinimas savo teisėtumu suteikia jai įkvėpimo)* Ne, aš to nepernešiu, nepakęsiu tokios neteisybės. Kokią teisę turi šitaip riesti nosį prieš mane? Tu giriesi man, kuo tapai. Man? Juk tu tik per mane galėjai pasidaryti tuo, kuo esi. O man pačiai niekas nepadėjo. Gėdą turėtum! Tu bloga duktė, išpuikusi davatka!

Vivi *(atsisėda, patraukusi pečiais, bet jau ne taip pasitikinti savimi; jos žodžiai, kurie iki šiol jai pačiai atrodė tokie įtikinami ir išmintingi, pradeda skambėti itin sausai ir netgi nenatūraliai, palyginus su tuo tonu, kuriuo dabar kalba motina)*. Tik negalvokite, kad aš prieš jus riečiu nosį. Jūs mane užpuolėte, pasinaudodama įprastiniu motinos autoritetu; aš gyniausi, remdamasi pripažintu padorios moters pranašumu. Atvirai kalbant, aš nelinkusi kęsti jūsų išsišokimų, o jeigu jūs liausitės, tai jums neteks kęsti ir manųjų. Aš visada gerbsiu jūsų teisę turėti savo įsitikinimus ir savo gyvenimo būdą.

Misis Voren. Mano įsitikinimus, mano gyvenimo būdą! Tik pasiklausykite, ką ji kalba! Nejaugi tu manai, kad mane auklėjo taip, kaip tave, kad aš galėjau susirasti ir pasirinkti savo gyvenimo būdą? Tavo manymu, aš nuėjau tuo keliu dėl to, kad man patiko, arba galvojau, kad taip dera, ir nebūčiau mieliau įstojusi į koledžą ir tapusi mokyta ledi, jeigu tik būčiau galėjusi?

V i v i. Visi turi iš ko pasirinkti, mama. Žinoma, ne kiekviena mergaitė gali tapti Anglijos karaliene arba Niunhemo koledžo viršininke, bet net ir pati neturtingiausia gali būti arba skudurininkė, arba gėlių pardavėja,— pagal savo skonį. Žmonės visada kaltina aplinkybes už tai, kad jie tokie yra. Aš netikiu aplinkybėmis. Pasisekimas šiame pasaulyje lydi tuos, kurie stengiasi ir ieško jiems reikalingų aplinkybių, o negalėdami surasti, patys jas susikuria.

M i s i s V o r e n. Ak, kaip lengva pasakyti, labai lengva! Na, o gal tu norėtum išgirsti, kokios buvo mano aplinkybės?

V i v i. Taip, verčiau papasakokite. Gal prisėstumėte?

M i s i s V o r e n. Atsisėsiu, atsisėsiu, nesijaudink. *(Ji įnirtingai pastumia kėdę dar labiau į priekį ir atsisėda. Nenoromis Vivi yra paveikta)* Ar tu žinai, kas buvo tavo senelė?

V i v i. Ne.

M i s i s V o r e n. Ne, nežinai. Užtat aš žinau. Ji vadindavo save našle, netoli Monetų kalyklos turėjo keptos žuvies krautuvėlę ir iš jos pragyveno su keturiomis dukterimis. Dvi iš jų buvome tikros seserys: tai aš ir Liza, ir abidvi buvome gražios, dailiai nuaugusios. Aš manau, kad mūsų tėvas buvo kaip iš pieno plaukęs. Motina tvirtindavo, kad jis kilęs iš aukštuomenės, bet aš nežinau. Kitos dvi buvo netikros seserys — menkutės, negražios, lyg bado nukamuotos, bet darbščios ir doros vargšelės. Mudvi su Liza būtume jas užbakinusios, jeigu motina nebūtų mūsų bakinusi, kad jų nekliudytume. Jos buvo dorosios. Na, ir ką jos gavo už tą savo dorumą? Aš tau pasakysiu. Viena dirbo švino dažų fabrike po dvylika valandų per dieną už devynis šilingus per savaitę, kol numirė apsinuodijusi švinu. Jinai manė, kad jai tik rankas truputį paralyžiuos, bet ji numirė. Antrąją mums visada sta-

tydavo pavyzdžiu, nes ji ištekėjo už Detfordo maisto sandėlio darbininko ir laikė jo kambarį ir tris vaikus švarius ir tvarkingus iš aštuoniolikos šilingų per savaitę... kol jis pradėjo gerti. Argi vertėjo būti dorai, ką?

V i v i *(dabar atidžiai susikaupusi).* Ar judvi su seserim tada taip galvojote?

M i s i s V o r e n. Ne, galiu tau pasakyti, kad Liza taip negalvojo, ji stipresnio charakterio. Mudvi lankėme bažnytinę mokyklą — ir įsivaizdinome it kokios ledi, jog esam prašmatnesnės už kitus vaikus, kurie niekur nesimokė ir nieko nežinojo. Lankėme ją tol, kol vieną gražų vakarą Liza išėjo ir daugiau nebegrįžo. Jaučiu, kad mokytoja galvojo, jog ir aš netrukus paseksiu jos pavyzdžiu; net ir pastorius nuolat man tvirtino, kad Liza liūdnai baigs — nušoks nuo Vaterlu tilto. Paskutinis mulkis, nieko jis apie tai neišmanė! Bet mane labiau gąsdino švino dažų fabrikas, negu upė; ir tu manim dėta būtum jo bijojusi. Tas pastorius įtaisė mane indų plovėja blaivybės draugijos restorane — gėrimai, žinoma, būdavo atnešami iš kitur. Po to dirbau padavėja; vėliau perėjau į barą Vaterlu stotyje — keturiolika valandų per dieną padavinėti gėrimus ir plauti taureles už keturis šilingus per savaitę ir savo maistą. O tai buvo laikoma dideliu paaukštinimu. Ir štai vieną šaltą, biaurų vakarą, kai aš vos tvėriau neužsnūdusi iš nuovargio, kas, tavo manymu, įėjo puskvortės škotiškojo viski? — Nagi, Liza! Ilgu kailiniu apsiaustu, puošni, nerūpestinga, su pilna pinigine soverenų.

V i v i *(niūriai).* Mano teta Lizi?

M i s i s V o r e n. Taigi, o juk labai malonu turėti tetą. Dabar ji gyvena Vinčesteryje prie pat katedros ir yra viena iš garbingiausių matronų — lydi jaunas mergaites į balius, ką ir bekalbėti! Nebešoks Liza į upę, ačiū už tokį gera! Tu man truputį primeni Lizą — ji

visada buvo nepaprastai apsukri — ėmė taupyti pinigus iš pat pradžių, visada sugebėjo atrodyti ne tokia, kokia iš tikrųjų buvo, niekada neprarasdavo galvos ir nepraleisdavo progų. Pamačiusi, kad aš visai daili išaugau, tarė man, persisvėrusi per bufetą: „Ką tu čia darai, kvailiuke? Žudai sveikatą ir grožį, kitiems kraudama turtą!“ Liza tuo metu taupė pinigus, norėdama įsteigti nuosavus namus Briuselyje, ir, jos manymu, dviese mudvi galėjome greičiau sutaupyti pinigų. Taigi ji paskolino man pinigų pradžiai, ir aš taip pat ėmiau tolydžio taupyti: pirmiausia atidaviau jai skolą, o paskui pasidariau jos kompanione. Ir kodėl ne? Namai Briuselyje iš tiesų buvo aukščiausios rūšies — kur kas tinkamesnė vieta moteriai, negu tas fabrikas, kur Enė Džeinė apsinuodijo. Niekas taip nesielgė nė su viena mūsų mergaite, kaip su manimi, kai dirbau indų plovėja tame blaivybės restorane arba Vaterlu stoties bare, arba namie. Argi, tavo manymu, man reikėjo pasilikti juodadarbe ir, nesulaukus nė keturiasdešimt metų, būti išsekusia sene?

V i v i *(dabar jau smarkiai susidomėjusi pasakojimu).* Ne, bet kodėl jūs pasirinkote tokią profesiją? Juk, taupant pinigus ir apsukriai tvarkantis, gali sektis bet kuriame versle.

M i s i s V o r e n. Taigi, taupant pinigus! Bet iš kokio kito verslo gali moteris sutaupyti pinigų? Sutaupyk ir dar apsirenk, jei gauni keturis šilingus per savaitę? Ne tavo nosiai. Na, žinoma, kitas dalykas, jei nesi graži ir negali daugiau uždirbti, arba jei turi palinkimą į muziką, į sceną, žurnalistiką. Bet nei Liza, nei aš neturėjome šių gabumų. Mudvi tik gražiai atrodėme ir mokėjome patikti vyrams. Negi tu galvoji, kad mudvi buvome tokios kvailės ir leidome kitiems prekiauti mūsų grožiu, tarnaudamos už pardavėjas bufetininkes, padavėjas, kai mes pačios galėjome juo pre-

kiauti ir, užuot gavusios skatikus, pasiimti visą mums priklausantį pelną? Nieko panašaus!

Vivi. Jūs, žinoma, buvote visai teisi — praktiškai žiūrint.

Misis Voren. Aišku, ir bet kaip kitaip žiūrint. O ko gi kito mokomos padorios mergaitės, jeigu ne susigauti kokį turtingą jaunikį ir ištekėjus naudotis jo pinigais? Tarsi vedybos pakeičia padėtį! Tiesiog koktu nuo šios pasaulio veidmainystės! Mudvi su Liza turėjome dirbti, taupyti ir apskaičiuoti kaip visi kiti žmonės,— kitaip būtume skurdusios kaip kitos niekam tikusios šliundros ir girtuoklės, kurios galvoja, kad joms amžinai taip seksis. *(Labai energingai)* Niekinu tokius žmones! Jie be charakterio. O labiausiai neapkenčiu moterų, kurioms trūksta charakterio.

Vivi. Klausykit, mama, sakykite atvirai: ar ne ta, kurią jūs vadinate moterimi su charakteriu, turėtų biaurėtis šitokiu pinigų šaltiniu?

Misis Voren. Na taip, žinoma. Labai čia kam patinka dirbti ir kalti pinigą, bet, nori nenori — reikia. Man dažnai pasidarydavo gaila kokios vargšės mergaitės: nuvargusi, be nuotaikos, o turi būti meili vyriškiui, kuris jai nė per nago juodymą nerūpi — pusgirčiam mulkiui, kuris manosi darąs didelį malonumą, erzindamas, kibindamas ir taip įgrisdamas moteriai, kad jokie pinigai negali atlyginti jai už kantrybę. Bet ji turi pakęsti nemalonumus ir kantriai pernešti ir šilta, ir šalta kaip ligoninėje slaugė ar panašiai. Dievaži, jokia moteris nesiimtų šio darbo dėl malonumo, nors, klausantis davatkų nuomonės, atrodo, jog tas kelias rožėmis klotas.

Vivi. Ir vis dėlto jūs laikote, kad apsimoka juo verstis. Pelninga.

Misis Voren. Žinoma, neturtingai mergaitei apsimoka, jeigu ji gali atsispirti pagundai, jeigu ji gra-

ži, moka elgtis ir su protu. Tai kur kas geriau, negu koks nors kitas jai prieinamas užsiėmimas. Aš visada galvojau, kad taip neturėtų būti. Kaip neteisinga, Vivi, kad moterys nieko geresnio negali nusitverti. Aš laikausi savo: neteisinga. Bet ar teisinga ar neteisinga, o taip yra, ir merginoms reikia iš to spausti viską, kas įmanoma. Tačiau mokytai merginai toks verslas, be abejo, neapsimoka. Jeigu tu jo imtumeis, būtum kvailė, o aš būčiau kvailai pasielgusi, jeigu būčiau ėmusis kokio nors kito verslo.

Vivi *(kaskart vis labiau jaudindamasi).* Mama, o jeigu mudvi būtume tokios neturtingos, kaip jūs buvote tomis liūdnomis dienomis, ar jūs tikrai tada nepatartumėte man geriau išbandyti Vaterlu restorano, ištekėti už darbininko arba net dirbti fabrike?

Misis Voren *(pasipiktinusi).* Žinoma, ne. Nieko sau motina tu mane laikai! Argi tu galėtum save gerbti, gyvendama pusbadžiu ir vergiškai dirbdama? O ko verta moteris, ko vertas visas gyvenimas, kai nebegerbi pats savęs? Kodėl aš nuo nieko nepriklausau ir įstengiu duoti savo dukteriai pirmos rūšies išsimokslinimą, kai tuo tarpu kitos moterys, turėjusios lygiai tokias pat sąlygas, skursta? Todėl, kad aš visada mokėjau gerbti ir kontroliuoti save. Kodėl visi Vinčesteryje gerbia Lizą? Dėl tos pat priežasties. O ką mes dabar veiktume, jeigu būtume paklausiusios pastoriaus kliedėjimo? Šveistume sau grindis už pusantro šilingo per dieną, ir vienintelė ateities perspektyva būtų darbo namų prieglauda. Nesileisk suklaidinama žmonių, kurie nepažįsta gyvenimo, vaikeli. Vienintelis būdas moteriai tinkamai apsirūpinti — susirasti vyrišką, kuris turėtų iš ko ją išlaikyti. Jeigu juodu to paties luomo, tegul pasistengia, kad jis ją vestų, o jeigu jinai iš prastų — nėra ko šito tikėtis, na, ir kuriam galui? — Tas neatneštų jai laimės. Paklausk bet kokią Londono aukštuomenės damą, turinčią dukterų, ir ji pasakys tą

patį, tik tiek, kad aš tau sakau tiesiai, o ji kalbės užuolankomis.

V i v i *(įdėmiai žiūrėdama it užburta).* Brangioji mama, jūs nuostabi moteris, jūs stipresnė už visą Angliją. Ar jūs iš tiesų nė truputėlio neabejojate... ir... nesigėdinate?

M i s i s V o r e n. Na, žinai, brangute, tiktai geras tonas reikalauja gėdintis, to paprastai visi tikisi iš moters. Ir moterims dažnai tenka apsimesti, kad jos jaučia tą, ko jos visai nejaučia. Liza pykdavo ant manęs už tai, kad aš tiesą išdėdavau. Ji sakydavo, kad kiekviena moteris gali puikiai matyti, kas dedasi pasaulyje po pat jos nosim, ir nėra reikalo jai apie tai kalbėti. Bet juk Liza buvo tikra ledi! Tiesiog apsigimusi tokia, o aš visada buvau truputį prasčiokė. Man taip būdavo smagu, kai tu atsiųsdavai savo nuotraukas ir aš matydavau, kad tu augi panaši į Lizą — ta pati tikros ledi laikysena, ryžtingumas. Bet nepakenčiu kalbėti viena, kai visi žino, kad galvoju kita. Kam tas veidmainiavimas? Jei pasaulis moterims yra taip surėdytas, nėra reikalo apsimesti, kad jis surėdytas kitaip. Tiesą sakant, aš niekada nė trupučio nesigėdinau. Mano manymu, turiu teisę didžiuotis, kad viską taip šauniai sutvarkėme ir niekas nėra blogo žodžio apie mus pasakęs, ir kad mūsų merginos buvo visada gerai aprūpintos. Kai kurios labai puikiai įsitaisė, viena net už ambasadoriaus ištekėjo. Bet dabar aš, žinoma, apie tai nė žodelio. Ką apie mus pagalvotų? *(Ji nusižiovauja)* Dievaži, atrodo, kad aš vis dėlto užsinorėjau miego. *(Tingiai pasirąžo, visiškai atsipalaidavusi po audringo protrūkio, rami, pasiruošusi nakties poilsiui)*

V i v i. Dabar, atrodo, a š negalėsiu užmigti. *(Prieina prie indaujos ir uždega žvakę, paskui užgesina lempą, ir kambaryje pasidaro gerokai tamsiau)* Reikia įleisti gryno oro, prieš užsirakinant. *(Praveria kotedžo*

duris ir pamato, kad lauke šviesi mėnesiena) Kokia graži naktis! Pažvelkite! *(Atitraukia užuolaidas)*

Matyti vietovaizdis Blekdaune, nutviekstas mėnulio pilnaties

Misis Voren *(atsainiai žvilgterėjusi į reginį).* Taip, brangioji, tik saugokis nepersišaldyk: naktys vėsios.

Vivi *(paniekinamai).* Niekai!

Misis Voren *(priekaištingai).* Na taip! Ką tik aš sakau, tavo manymu, niekai!

Vivi *(ūmai į ją atsigręždama).* Ne, ką jūs, mama, nieko panašaus. Jūs mane šįvakar visiškai nugalėjote, o aš galvojau, kad bus priešingai. Na, nuo šiol būkime draugės.

Misis Voren *(liūdnai linguoja galva).* Taigi, kad išėjo priešingai. Bet ką padarysi, reikia nusileisti. Aš visada turėdavau pataikauti Lizai, o dabar, atrodo, reikės pataikauti tau.

Vivi. Nebijokit, nereikės. Eikšekit. Labanakt, mano brangioji motule. *(Apkabina motiną)*

Misis Voren *(švelniai).* Aš tave gerai išauklėjau, ar ne, brangute?

Vivi Taip, gerai.

Misis Voren. Ir tu už tai būsi gerutė savo vargšei motulei, tiesa?

Vivi. Būsiu, brangioji. *(Bučiuoja motiną)* Labos nakties.

Misis Voren *(saldžiu balsu).* Tebūnie palaiminta mano brangioji mylimoji dukrelė, motinos palaima! *(Švelniai apkabina dukterį ir instinktyviai žvilgteria aukštyn, nelyginant prašydama palaimos iš aukščiau)*

TREČIASIS VEIKSMAS

Rytojaus rytas klebonijos sode. Giedriame danguje skaisčiai šviečia saulė. Pačiame sodo sienos viduryje mediniai vartai, pro kuriuos lengvai įvažiuotų karieta. Šalia vartų ant spyruoklės kabo varpelis, sujungtas su lauko pusėje kabančia virvute. Viduriu sodo eina karietoms pravažiuoti alėja, kuri pasisuka į kairę ir priešais klebonijos priebutį baigiasi apskrita žvyruota aikštele. Už vartų, lygiagrečiai su siena, matyti dulkėtas vieškelis, o anapus kelio — rėželis žolės ir neaptvertas pušynėlis. Vejoje tarp namo ir alėjos auga apkarpytas tisas, kurio šešėlyje stovi suolas. Priešinga sodo pusė atitverta buksų gyvatvore; ant vejos įrengtas saulės laikrodis, o šalia pastatyta geležinė kėdė.

Už saulės laikrodžio per gyvatvorę eina takelis

Greta saulės laikrodžio F r e n k a s *sėdi kėdėje, ant jo susidėjęs rytinius laikraščius ir skaito „Standartą". Iš namo paraudusiomis akimis ir drebulio krečiamas ateina jo* t ė v a s *ir baukščiai pažvelgia į Frenką*

F r e n k a s *(žiūrėdamas į laikrodį).* Pusė dvyliktos. Kaip tik pats metas pastoriui ateiti pusryčių.

P a s t o r i u s. Nesityčiok, Frenkai, nesityčiok. Aš truputį... hm... *(Dreba)*

F r e n k a s. Pagiringas?

P a s t o r i u s *(nepatenkintas protestuoja).* Ne, sere, n e k a i p šiandien jaučiuosi. Kur tavo motina?

Frenkas. Neišsigąskit, jos čia nėra. Išvyko su Besi į miestą traukiniu trylika minučių dvyliktos. Prašė pasakyti jums keletą dalykų. Ar jūs pajėgsite juos išklausyti dabar, ar geriau palaukti, kol papusryčiausite?

Pastorius. Aš jau papusryčiavau, sere. Stebėtina, kaip tavo motina galėjo išvykti į miestą, kai turime svečių. Jiems pasirodys tai labai keista.

Frenkas. Gal būt, ji dėl to ir išvažiavo. Šiaip ar taip, jeigu Kroftsas liks pas mus paviešėti ir jūs kasnakt su juo vakarosite ligi ketvirtos, prisimindami savo padūkusios jaunystės nuotykius, tai iš tiesų mano motinos, kaip rūpestingos šeimininkės, pareiga nuvažiuoti į miestą ir užsakyti statinę viski ir kelis šimtus sifonų sodos vandens.

Pastorius. Nepastebėjau, kad seras Džordžas tiek daug gertų.

Frenkas. Jūs jau nebegalėjote pastebėti, tėve.

Pastorius. Tu nori pasakyti, kad aš...

Frenkas *(ramiai)*. Man niekada neteko matyti mažiau blaivaus kunigo. Anekdotai, kuriuos jūs pasakojote apie savo praeitį, buvo tokie siaubingi, jog iš tikrųjų vargu ar Predas būtų sutikęs nakvoti po jūsų stogu, jeigu nebūtų taip susidraugavęs su mano motina.

Pastorius. Niekai, sere. Seras Džordžas Kroftsas — mano svečias. Aš turiu su juo apie ką nors kalbėti, o jis žino tik vieną temą. Kur misteris Predas dabar?

Frenkas. Nuvežė motiną ir Besi į stotį.

Pastorius. Ar Kroftsas jau atsikėlė?

Frenkas. O, jau seniai. Jam nė už ką. Matyt, turi didesnę praktiką, negu jūs — tur būt, nuo to laiko dar tebesipraktikuoja. Nuėjo kažkur parūkyti.

Frenkas vėl ima skaityti laikraštį. Pastorius nepatenkintas nueina prie vartų, bet vėl neryžtingai sugrįžta

P a s t o r i u s. Hm... Frenkai.

F r e n k a s. Ką?

P a s t o r i u s. Kaip tau atrodo, ar tos Voren tikisi, kad po vakar dienos mes jas kviesime pas mus.

F r e n k a s. Jos jau pakviestos.

P a s t o r i u s *(išsigandęs)*. Ką?

F r e n k a s. Kroftsas mums per pusryčius minėjo, kad jūs prašėte jį šiandien atsivesti pas mus misis Voren ir Vivi ir pasakyti joms, kad jos čia jaustųsi kaip namie. Po tos žinios motina prisiminė, kad jai reikia vykti į miestą traukiniu, kuris išeina trylika minučių dvyliktos.

P a s t o r i u s *(puolęs į nevilti)*. Aš niekada jų nekviečiau. Net nepagalvojau apie tai.

F r e n k a s *(su užuojauta)*. Iš kur jūs žinot, tėve, ką jūs vakar sakėte ir ką galvojote.

P r e d a s *(įeidamas pro vartus)*. Labas rytas.

P a s t o r i u s. Labas rytas. Atsiprašau, kad nebuvau per pusryčius. Man... e... e.

F r e n k a s. Pastoriškas gerklės uždegimas, Predai. Laimė, kad nechroniškas.

P r e d a s *(nukreipia kalbą)*. Na, reikia pasakyti, kad jūsų namas — žavioj vietelėj. Iš tikrųjų neapsakomai žavioj.

P a s t o r i u s. Taip, tiesa. Jeigu jūs norite, misteri Predai, Frenkas gali eiti su jumis pasivaikščioti. O man prašau atleisti: aš pasinaudosiu proga ir, kol misis Gardner išvažiavusi, jūs vieni pasilinksminkite, o aš pasirašysiu pamokslą. Jūs nieko prieš, ar ne?

P r e d a s. Žinoma, dėl manęs prašau nė trupučio nesivaržyti.

P a s t o r i u s. Ačiū. Aš... e... e... *(Miksėdamas nueina į priebutį ir dingsta už durų)*

P r e d a s. Keistas, tur būt, užsiėmimas — kas savaitę rašyti pamokslą.

F r e n k a s. Būtų labai keistas, jeigu tėvas pats juos rašytų. Betgi jis juos perka. O dabar nuėjo atsigerti sodos vandens.

P r e d a s. Mielas berneli, norėčiau, kad pagarbiau kalbėtumėte apie savo tėvą. O kai norite, jūs mokate būti labai mielas.

F r e n k a s. Brangusis Predi, jūs užmiršote, kad aš turiu gyventi su gimdytoju. Kai du žmonės gyvena kartu — ar tai būtų tėvas su sūnumi, ar vyras su žmona, ar brolis su seserimi — jie negali apsimesti esą mandagūs, nors tai labai lengva dešimties minučių vizito metu. O gimdytojas, kuris šalia daugybės kitų nuostabių šeimyninių ypatybių dar yra neryžtingas kaip avis ir pasipūtęs bei agresyvus kaip asilas...

P r e d a s. Brangusis Frenkai, maldauju, atsikvošėkite. Juk jis jūsų tėvas.

F r e n k a s. Tebūna jam garbė už tai. *(Atsistoja ir numeta laikraštį)* Bet tik įsivaizduokite, jis prašė Kroftsą, kad jis atvestų pas mus abi Voren. Matyt, buvo gerai įkaušęs. Žinote, brangusis Predi, mano motina nepakęstų misis Voren nė valandėlės. Vivi neturi pas mus lankytis, kol jos motina išvažiuos atgal į miestą.

P r e d a s. Bet jūsų motina juk nieko nežino apie misis Voren, ar ne? *(Jis pakelia laikraštį ir atsisėda jo paskaityti)*

F r e n k a s. Nežinau. Iš jos kelionės į miestą atrodo, kad žino. Negalima sakyti, kad motina būtų apskritai prieš ją nusistačiusi: ji visa širdimi prisirišdavo prie moterų, patekusių į bėdą. Bet tai būdavo padorios moterys. Štai kur pagrindinis skirtumas. Misis Voren, be abejo, turi savo gerų pusių, bet ji labai vulgari, ir mano motina tiesiog jos nepakęstų. Taigi... Ei, kas atsitiko! *(Jis sušunka, pamatęs pastorių, kuris persigandęs atskuba iš namo)*

P a s t o r i u s. Frenkai, misis Voren ir jos duktė ateina per viržyną su Kroftsu. Aš mačiau juos per savo kabineto langą. Ką man sakyti, kur tavo motina?

F r e n k a s. Užsidėkite skrybėlę, išeikite pasitikti ir pasakykite, kad labai džiaugiatės, jas matydamas, kad Frenkas sode, o motina ir Besi išvyko aplankyti sergančios giminaitės ir labai apgailestavo, jog turėjo išvažiuoti. Pasakykite, kad tikitės, jog misis Voren miegojo gerai ir... ir... kalbėkite, kas tik ateis į galvą, tik nesakykite tiesos, o visa kita paveskite apvaizdai.

P a s t o r i u s. O kaip mes paskui jomis nusikratysime?

F r e n k a s. Dabar ne laikas apie tai galvoti. Na! *(Jis įšoka į priebutį)*

P a s t o r i u s. Jis toks ūmus. Aš nežinau, ką su juo daryti, misteri Predai.

F r e n k a s. *(Grįžta su juoda fetrine dvasininko skrybėle, kurią užvožia tėvui ant galvos)* Štai dabar marš! Mudu su Predu palauksime čia, kad viskas atrodytų tartum niekur nieko.

Pastorius apstulbęs, bet paklusniai išskuba pro vartus

F r e n k a s. Kaip nors reikia išsiųsti tą senąją ledi atgal į miestą, Predai. Na, atvirai kalbant, Predai, ar jums malonu matyti jas drauge?

P r e d a s. O kodėl ne?

F r e n k a s *(su pasibiaurėjimu)*. Nejaugi, jas matant, jums kūnas pagaugais nenueina? Ta sena ragana, galinti padaryti velniai žino kokią niekšybę — ir Vivi! Br-r-r!

P r e d a s. Tyliau, prašau. Jie ateina.

Keliu ateina p a s t o r i u s ir K r o f t s a s, o už jų m i s i s V o r e n ir V i v i, meiliai susikabinusios

F r e n k a s. Tik pažvelkite, ji tikrai apkabinusi senę per liemenį. Dešine ranka,— vadinas, ji pati apka-

bino. Dievaži, ji pasidarė sentimentali. Br-r-r! Nejaugi jums kūnas neina pagaugais?

Pastorius atidaro vartus, misis Voren ir Vivi praeina pro jį ir, sustojusios vidury sodo, žiūri į namą.

(Frenkas, dėdamasis nudžiugęs, linksmai sušunka kreipdamasis į misis Voren) Kaip malonu jus matyti, misis Voren. Jums be galo tinka būti šiame ramiame, senoviškame klebonijos sode.

Misis Voren. Na, na, negali būti. Ar jūs girdite, Džordžai? Jis sako, kad aš puikiai atrodau šiame ramiame, senoviškame klebonijos sode.

Pastorius *(vis dar tebelaikydamas vartus Kroftsui, kuris labai nenoromis įslampina pro juos).* Jūs visur puikiai atrodote, misis Voren.

Frenkas. Bravo, tėve! O dabar štai kas: ligi priešpiečių mes kaip reikiant pasilinksminsime. Pirmiausia apžiūrėsime bažnyčią. Visi tai turi padaryt. Matote, bažnyčia sena, dar iš tryliktojo amžiaus, ir tėvas labai ja didžiuojasi, nes jis surinko pinigus restauracijai ir prieš šešerius metus visiškai ją atstatė. Predas galės parodyti jos grožybes.

Predas. Žinoma, jei tik po restauracijos liko ką rodyti.

Pastorius *(vaišingai šypsodamasis).* Man būtų iš tiesų labai malonu, jeigu serui Džordžui ir misis Voren tikrai įdomu ją pamatyti.

Misis Voren. Na, eime, pažiūrėsime, ir bus baigta. Džordžui tai išeis į naudą.

Kroftsas *(grįždamas prie vartelių).* Aš neprieštarauju.

Pastorius. Ne tuo keliu. Eisime per laukus, jeigu jūs nieko prieš. Pro čia. *(Nuveda takeliu pro buksų gyvatvorę)*

Kroftsas. Ką gi, gerai. *(Jis nueina su pastoriumi)*

Predas su misis Voren nuseka iš paskos. Vivi nejuda iš vietos ir stebi, kol jie nueina; jos veide aiškiai matyti griežtas nusistatymas

Frenkas. Ar jūs neisite?

Vivi. Ne. Aš noriu jus įspėti, Frenkai. Jūs ką tik pasityčiojote iš mano motinos, kalbėdamas apie klebonijos sodą. Ateityje kad to nebūtų. Elkitės su mano motina taip pagarbiai, kaip ir su savo.

Frenkas. Brangioji Viv, ji to neįvertins. Ji ne tokia, kaip mano motina, ir taip pat elgtis abiem atvejais netinka. Bet kas gi jums atsitiko? Vakar mudu buvome tos pačios nuomonės apie jūsų motiną ir jos draugus. O šįryt jūs sentimentaliai pozuojate, apsikabinusi savo gimdytoją.

Vivi *(parausdama)*. Pozuoju?

Frenkas. Man taip pasirodė. Pirmąsyk pamačiau, kad jūs nusileidžiate ligi vidutinybės.

Vivi *(tvardydamasi)*. Taip, Frenkai. Įvyko pasikeitimas. Bet, man regis, pasikeitimas ne į blogąją pusę. Vakar aš buvau šiek tiek pedantiška.

Frenkas. O šiandien?

Vivi *(krūptelia, bet paskui atkakliai žiūri į jį)*. Šiandien aš savo motiną pažįstu geriau, negu jūs.

Frenkas. Apsaugok viešpatie!

Vivi. Ką jūs norite pasakyti?

Frenkas. Viv, tarp kiauriai sugedusių žmonių yra kažkoks slaptas sandėris, apie kurį jūs nieko nežinote. Jūs perdėm tiesaus charakterio. Tai ir riša mudu su tavo motina. Štai kodėl aš ją pažįstu geriau, negu jūs kada nors pažinsite.

Vivi. Klystate, jūs nieko apie ją nežinote. Jeigu jūs žinotumėte tas aplinkybes, su kuriomis turėjo kovoti mano motina...

F r e n k a s *(gudriai užbaigia jos sakinį)* ...aš žinočiau, kodėl ji yra kaip tik tokia, ar ne? O koks skirtumas? Aplinkybės palieka aplinkybėmis, Viv, o su savo motina jūs nesutarsite.

V i v i *(labai piktai)*. Kodėl?

F r e n k a s. Nes ji sena sukčiuvienė, Viv. Jeigu jūs dar kartą ją apkabinsite mano akivaizdoje, aš čia pat vietoje nusišausiu, protestuodamas prieš vaizdą, kuris man kelia pasibiaurėjimą.

V i v i. Vadinasi, man reikia rinktis arba jus, arba savo motiną?

F r e n k a s *(grakščiai)*. Kam statyti senąją ledi į tokią jai nepalankią padėtį. Viv, jūsų susižavėjęs berniukas, šiaip ar taip, nuo jūsų neatstos. Bet jam dar labiau rūpi, kad jūs nedarytumėt klaidų. Ką besakyti, jūsų motina nepakenčiama. Gal būt, ji ir neblogos natūros, bet ji palaida, visiškai palaida moteris.

V i v i *(karštai)*. Frenkai! *(Jis laikosi tvirtai. Ji nusisuka ir atsisėda ant suolo po tisu, stengdamasi atgauti savitvardą. Paskui sako)* Nejaugi visas pasaulis turi nuo jos nusigręžti, jeigu ji, kaip jūs sakote, palaida moteris? Negi ji neturi teisės gyventi?

F r e n k a s. Nebijokit, Viv, ji neliks viena. *(Jis atsisėda ant suolo šalia jos)*

V i v i. Bet, pasak jūsų, aš turiu ją palikti.

F r e n k a s *(kūdikiškai, švelniu, įsimeilinančiu balsu)*. Nereikia važiuoti pas ją gyventi. Motina ir duktė vis tiek nesudarys geros šeimos. Tik sugadins m ū s ų šeimynėlę.

V i v i *(sužavėta)*. Kokią šeimynėlę?

F r e n k a s. Girios kūdikius: Vivi ir mažąjį Frenką. *(Jis apkabina Vivi per liemenį ir prisiglaudžia prie jos, tarsi nuvargęs vaikas)* Eime pasislėpsime po lapais.

V i v i *(liūliuodama jį kaip auklė kūdikį)*. Kietai įmigę vienas šalia kito po miško medžiais.

Frenkas. Išmintingoji mergytė ir jos paikasis berniukas.

Vivi. Mielasis berniukas ir jo nedailioji mergytė.

Frenkas. Visiškai ramūs ir toli nuo berniuko silpnapročio tėvo ir mergytės abejotinos dorovės...

Vivi *(paskutinį žodį užslopina, priglausdama jo galvą prie krūtinės).* Tš-š-š! Mergytė nori viską apie savo motiną užmiršti. *(Keletą akimirkų jiedu tyliai supasi. Paskui Vivi it užgauta pabunda ir sušunka)* Kokie mudu kvailiai! Na, sėskite! O viešpatie! Jūsų plaukai. *(Ji suglosto juos)* Kažin ar visi suaugę žmonės taip vaikiškai žaidžia, kai niekas jų nemato. Aš niekada vaikystėje taip nežaidžiau.

Frenkas. Ir aš taip pat. Jūs — mano pirmoji žaidimų draugė. *(Paėmęs jos ranką, nori pabučiuoti, bet prieš tai apsidairo ir visai netikėtai pamato pro bukso gyvatvorę išnyrant Kroftsą)* O, prakeikimas!

Vivi. Kodėl prakeikimas, brangusis?

Frenkas *(pašnibždom).* Tš-š! Čia tas galvijas Kroftsas. *(Jis tartum niekur nieko atsisėda tolėliau nuo jos)*

Kroftsas. Ar galiu jums tarti keletą žodžių, mis Vivi?

Vivi. Žinoma.

Kroftsas *(Frenkui).* Atsiprašau, Gardneri. Jie laukia jūsų bažnyčioje, jeigu jūs nieko prieš.

Frenkas *(atsistodamas).* Viską galiu, jums pageidaujant, Kroftsai — tik ne į bažnyčią. Jeigu jums manęs prireiks, Vivi, paskambinkit vartų varpelį. *(Be galo paslaugus nueina į vidų)*

Kroftsas *(klastingai žiūri įkandin ir kreipiasi į Vivi intymiu tonu, lyg naudodamasis ypatingomis teisėmis).* Malonus jaunuolis, mis Vivi. Gaila, kad neturi pinigų, ar ne?

Vivi. Jums taip atrodo?

K r o f t s a s. Na, o kas gi jo laukia? Nei profesijos, nei turto. Kam jis tikęs?

V i v i. Aš žinau jo trūkumus, sere Džordžai.

K r o f t s a s *(truputį suglumęs, kad Vivi jį taip gerai suprato).* O, aš ne apie tai. Bet kol mes gyvename šiame pasaulyje, to neišvengsime: pinigai lieka pinigais. *(Vivi neatsako)* Graži diena, ar ne?

V i v i *(su vos slepiama panieka jo nevykusioms pastangoms pradėti pašnekesį).* Labai.

K r o f t s a s *(stačiokiškai ir linksmai, tarsi jam būtų patikęs jos drąsumas).* Beje, aš gi ne to atėjau pasakyti. *(Atsisėda šalia jos)* Nagi, paklausykite, mis Vivi. Aš labai gerai žinau, jog netinku jaunai merginai į kavalierius.

V i v i. Tikrai, sere Džordžai?

K r o f t s a s. O, tiesą sakant, aš ir nesistengiu juo būti. Bet aš sakau tą, ką galvoju. Jeigu ką nors jaučiu, tai jaučiu iš visos širdies ir, jei ką vertinu, moku už tai grynais. Štai, koks aš žmogus.

V i v i. Tai iš tikrųjų teikia jums didelę garbę.

K r o f t s a s. O, aš visai nenoriu girtis. Dangus mato, aš turiu silpnybių ir suprantu jas geriau kaip bet kuris kitas žmogus. Žinau, kad nesu tobulybė, o tai vidutinio amžiaus vyro privalumas — aš gi jau nebe jaunuolis ir tai žinau. Bet mano gyvenimo taisyklės paprastos ir, man regis, geros. Vyrai tarpusavy turi būti garbingi, o vyras ir moteris — ištikimi. Nereikią liaupsinti vienos ar kitos religijos, tik būti nuoširdžiai įsitikinus, kad viskas eina į gera.

V i v i *(su kandžia ironija).* „Antgamtinė jėga, kuri sutvarko visa“,— ar ne?

K r o f t s a s *(supratęs ją rimtai).* O taip, žinoma, antgamtinė. J ū s suprantate, ką aš noriu pasakyti. O dabar pakalbėkim apie reikalą. Jūs, tur būt, galvojate, kad aš vėjais paleidau savo pinigus,— nieko panašaus: dabar aš esu turtingesnis, negu tuomet, kai

gavau palikimą. Pasinaudodamas savo gyvenimo patirtimi, aš investavau kapitalą į tokį biznį, kurį kiti pražiopsojo. Kitais atžvilgiais aš gal ir ne pavyzdys, bet piniginiu požiūriu manim pasitikėti galima.

V i v i. Labai gražu iš jūsų pusės, kad man tai papasakojote.

K r o f t s a s. Na, gana, mis Vivi. Jūs neapsimeskite, jog nesuprantate, kur aš taikau. Aš noriu įsitaisyti ledi Krofts. Jums, tur būt, atrodo, kad aš labai storžieviškas, ar ne?

V i v i. Anaiptol. Aš labai dėkinga, kad jūs kalbate taip aiškiai ir dalykiškai. Aš puikiai įvertinu jūsų pasiūlymą: pinigai, visuomeninė padėtis, ledi Krofts titulas ir taip toliau. Bet, jeigu jūs nepyksite, aš atsisakysiu. Verčiau nereikia. *(Ji atsistoja ir nueina prie saulės laikrodžio, norėdama nusikratyti jo artima kaimynyste)*

K r o f t s a s *(nė kiek nenusiminęs; pasinaudodamas atlikusia vieta, patogiai išsikėtoja ant suolo, tarytum toks jau pasipiršimo etiketas, kad pradžioje reikia kelis kartus nepriimti rankos).* Aš neskubu. Aš tik dėl to pasakiau, kad jūs žinotumėt, jei kartais jaunasis Gardneris bandytų jums apsukti galvą. Klausimas tegul lieka atviras.

V i v i *(griežtai).* Mano atsisakymas yra galutinis. Aš jo nekeisiu.

Kroftsui tai nepadaro įspūdžio. Jis išsišiepia ir, alkūnėmis pasirėmęs į kelius, bakšto lazda kažkokį nelaimingą vabzdį žolėje ir klastingai žiūri į ją. Ji nekantriai nusigręžia

K r o f t s a s. Aš gerokai už jus senesnis — dvidešimt penkeriais metais, visu ketvirčiu šimtmečio. Aš su saule negyvensiu ir pasistengsiu, kad jūs būtumėt kaip reikiant aprūpinta po mano mirties.

V i v i. Aš atspari net šiai pagundai, sere Džordžai. Ar jums neatrodo, jog geriau būtų priimti šį atsakymą. Nėra jokios vilties, kad aš jį pakeisčiau.

K r o f t s a s *(atsistoja, lazda suduoda per saulutę ir eina prie Vivi).* Na, tiek to. Aš galėčiau jums kai ką pasakyti, ir jūs bežiūrint pakeistumėt savo nusistatymą. Bet nenoriu,— bevelyčiau jus laimėti dora meile. Aš buvau ištikimas jūsų motinos draugas, paklauskite jos pati. Ji niekada nebūtų susikrovusi tų pinigų, kurie buvo sukišti už jūsų auklėjimą, jeigu ne mano patarimai ir parama, nekalbant apie tuos pinigus, kuriuos aš jai daviau pradžiai. Nedaug vyrų būtų ją taip palaikę, kaip aš. Aš įdėjau iš viso ne mažiau, kaip keturiasdešimt tūkstančių svarų sterlingų į šį biznį.

V i v i *(įbedusi į jį akis).* Jūs norite pasakyti, kad jūs buvote mano motinos kompanionas?

K r o f t s a s. Taip. Tik pagalvokite, kiek vargo ir pasiaiškinimų atpultų, jeigu viskas paliktų, taip sakant, vien šeimos ratelyje. Paklauskit motinos, ar ji labai norėtų pasakoti apie savo reikalus visiškai svetimam žmogui.

V i v i. Aš nematau jokio keblumo, nes, kiek suprantu, biznis yra likviduotas ir pinigai įdėti į banką.

K r o f t s a s *(nustebęs sustoja).* Likviduotas! Likviduoti biznį, kuris atneša trisdešimt penkis procentus pačiais blogiausiais metais! Kuriam galui? Kas jums tai pasakė?

V i v i *(visiškai išblyškusi).* Jūs sakote, kad jis dar... *(Staiga nutyla ir uždeda ranką ant saulės laikrodžio, norėdama pasiremti. Paskui skubiai nueina prie geležinės kėdės ir atsisėda)* Apie kokį biznį jūs kalbate?

K r o f t s a s. Matote, šis biznis nelaikomas labai aukštos vertės mano sferoje... taip sakant, aukštuomenėje... tai liktų m ū s ų sferoje, jeigu jūs pergal-

votumėte mano pasiūlymą. Ne todėl, kad čia yra kažkokia paslaptis, ne. Jau vien iš to, kad jūsų motina jame dalyvauja, galima spręsti, kad jis visiškai tiesus ir doras. Aš ją pažįstu jau daugel metų ir galiu pasakyti, kad ji greičiau nusikirs sau rankas, negu pradės ką nors įtartino. Jei norite, aš jums viską papasakosiu. Nežinau, ar jums teko patirti keliaujant, kaip sunku rasti tikrai patogų privatų viešbutį.

V i v i *(su pasibiaurėjimu nusigręždama).* Taip, kalbėkite toliau.

K r o f t s a s. Na, štai ir visas reikalas. Jūsų motina tiesiog genialiai sugeba tvarkyti tokius dalykus. Mes turime du viešbučius Briuselyje, vieną Berlyne, vieną Vienoje ir du Budapešte. Be abejo, be mūsų yra dar ir kiti dalininkai, bet mums priklauso didžiausia kapitalo dalis. O jūsų motina yra nepakeičiamas direktorius. Man regis, jūs pastebėjote, kad ji gana daug keliauja. Bet, matote, tokių dalykų negalima minėti geroje draugijoje. Užtenka tik ištarti žodį viešbutis, žiūrėk, jau ir pasakys, kad jūs laikote traktierių. Juk jums nepatiktų, kad žmonės taip kalbėtų apie jūsų motiną, ar ne? Štai kodėl mes taip santūriai apie juos kalbame. Beje, aš manau, kad jūs apie tai niekam neprasitarsite, tiesa? Kadangi tiek ilgai išliko paslaptis, tepasilieka taip ir toliau.

V i v i. Ir į šitą biznį jūs kviečiate įsijungti ir mane?

K r o f t s a s. O ne. Mano žmonai nereikės sukti galvą dėl biznio. Jūs apie jį ne daugiau žinosite, kaip ligi šiol.

V i v i. Kaip ligi šiol! Ką jūs norite pasakyti?

K r o f t s a s. Tik tai, kad jūs ligi šiol iš jo gyvenote. Iš jo buvo mokama už jūsų auklėjimą ir drabužius, kuriuos vilkite. Nerieskite nosies prieš biznį, mis Vivi. Kur be jo būtų jūsų Niunhemai ir Gertonai?

V i v i *(atsistoja kaip nesava).* Atsargiau! Aš žinau, koks tai biznis.

Kroftsas *(pašoka, vos nesusikeikęs).* Kas jums pasakė?

Vivi. Jūsų kompanionas — mano motina.

Kroftsas *(pajuodęs iš įtūžio).* Sena...

Vivi. Taip, taip.

Kroftsas *(nukanda paskutinį žodį ir stovi, niršdamas ir biauriai plūsdamasis sau po nosimi. Bet jis žino, kad reikia užjausti, todėl pradeda kalbėti kilniai pasipiktinusio žmogaus tonu).* Ji turėtų daugiau apie jus pagalvoti. Aš niekada nebūčiau pasakęs.

Vivi. Jūs tikriausiai būtumėt pasakęs po mudviejų vedybų, tai būtų labai parankus ginklas mane tramdyti.

Kroftsas *(visai nuoširdžiai).* Aš niekada taip negalvojau. Duodu džentelmeno garbės žodį.

Vivi stebisi juo. Pajutusi, koks juokingas jo protestas, ji nusiramina ir susitvardo. Ji atsako su šalta panieka

Vivi. Nesvarbu. Tikiuosi, kad jūs suprantate, jog po to, kai mes iš čia šiandien išvyksime, mūsų pažintis nutrūks.

Kroftsas. Kodėl? Ar dėl to, kad aš padėjau jūsų motinai?

Vivi. Mano motina buvo labai neturtinga ir neturėjo geresnio pasirinkimo, kaip tik šį. O jūs buvote turtingas džentelmenas ir padarėte tai dėl trisdešimt penkių procentų. Mano manymu, jūs — paprasčiausias niekšas. Tokia mano nuomonė apie jus.

Kroftsas *(spokso į ją, visiškai patenkintas, jaučiasi kur kas smagiau, kai jiedu pradėjo kalbėtis atvirai, be jokių ceremonijų).* Cha-cha-cha! Nagi kalbėkite, mažyte, kalbėkite, tai manęs nė kiek neįžeidžia, o jums teikia malonumą. Kodėl, po velnių, aš negaliu tokiu būdu investuoti savo pinigų? Aš gaunu pelną iš savo kapitalo kaip ir kiti žmonės. Manau, jog jūs negalvojate, kad aš pats susitepiau rankas šiuo darbu.

Na, jūs neatsisakysite pažinties su mano motinos pusbroliu hercogu Belgrevija vien dėl to, kad dalis jo rentos gaunama neaiškiu būdu. Jūs, manau, neignoruosite Kenterberio arkivyskupo dėl to, kad bažnytinio komiteto nuomininkų tarpe yra keletas traktierių savininkų ir nusidėjėlių. Ar jūs atsimenate Kroftso stipendiją Niunheme? Taigi va, ją įsteigė mano brolis, parlamento narys. Jis gauna dvidešimt du procentus iš fabriko, kuriame dirba šeši šimtai merginų, ir nė viena iš jų negauna tiek atlyginimo, kad iš jo galėtų pragyventi. Kaip, jūsų manymu, dauguma iš jų verčiasi, kai joms iš namų niekas nepadeda? Paklauskit savo motinos. Negi jūs norite, kad aš nusisukčiau nuo trisdešimt penkių procentų pelno, kai tuo tarpu kiti kaip protingi žmonės kraunasi į kišenes ką tik gali? Aš ne toks kvailas. Jeigu jūs ketinate susirasti ir išsirinkti pažįstamus pagal moralės principus, tai geriau išvykite iš Anglijos arba atsiribokite nuo visos visuomenės.

V i v i *(pajutusi sąžinės graužimą)*. Jūs galite dar pridurti, kad ir aš pati niekada neklausiau, iš kur tie pinigai, kuriuos išleisdavau. Esu įsitikinusi, jog aš nė kiek ne geresnė už jus.

K r o f t s a s *(visai nusiraminęs)*. Žinoma, ne, ir labai gerai! Kas gi čia blogo pagaliau? *(Linksmai ją ironizuodamas)* Taigi dabar jūs nebegalvojate, kad aš esu toks nenaudėlis. A?

V i v i. Aš dalinausi su jumis pelnu. Ir aš ką tik leidau jums sužinoti, ką apie jus galvoju.

K r o f t s a s *(rimtai ir draugiškai)*. Tiesa, leidote. Ir matote, kad aš ne toks jau blogas. Nepasakyčiau, jog esu pernelyg protingas, bet turiu tikrai žmogiškus jausmus. Seniesiems Kroftsams įgimta instinktyviai neapkęsti viso, kas žema, o čia, esu tikras, jūs su manimi sutiksite. Patikėkite, mis Vivi, pasaulis ne toks jau blogas, kaip kranksi kai kurie krankliai. Jeigu tik

jūs nešoksite visuomenei į akis, tai visuomenė nekels jums nemalonių klausimų. O su tais akiplėšomis, kurie taip daro, ji bematant susidoroja. Užvis labiau saugojamos tos paslaptys, kurias kiekvienas gali atspėti. Toje visuomenėje, į kurią aš jus įvesiu, nė viena dama ir nė vienas džentelmenas tiek neužsimirš, kad imtų kalbėti apie mano ar jūsų motinos biznio reikalus. Niekas kitas negali jums pasiūlyti tokios tvirtos padėties.

V i v i *(smalsiai jį tyrinėja)*. Man rodos, jūs tikrai manote, jog mudu nuostabiai sutariame.

K r o f t s a s. Na, matote, aš galiu tik pasidžiaugti, kad jūs apie mane galvojate geriau, negu iš pradžių.

V i v i *(ramiai)*. Vargu ar aš aplamai dabar laikau verta apie jus galvoti. Kai aš galvoju apie visuomenę, kuri jus toleruoja, ir apie įstatymus, kurie jus globoja, kai pagalvoju apie tai, kokios bejėgės būtų devynios iš dešimties merginų, atsidūrusios jūsų ir mano motinos rankose — parsiduodančios moters ir jos sutenerio — kapitalisto...

K r o f t s a s *(pažaliavęs iš pykčio)*. O prakeiktoji!

V i v i. Be reikalo. Aš ir taip jaučiuosi esanti tarp prakeiktųjų.

Ji pakelia vartų skląstį, norėdama juos atidaryti ir išeiti. Jis nuseka įkandin ir sunkiai uždeda ranką ant viršutinio skersinio, neleisdamas atidaryti

K r o f t s a s *(užduseęs iš įtūžio)*. Jūs manote, kad aš tai pakęsiu, velniūkšti?

V i v i *(nesuglumusi)*. Nusiraminkite. Kas nors išgirs varpelį. *(Nė nekrustelėdama iš vietos, ji atgalia ranka suduoda per varpelį. Jis šaižiai nuskamba, Kroftsas nenoromis pasitraukia atgal. Akimirksniu priebutyje pasirodo Frenkas su šautuvu)*

F r e n k a s *(linksmai ir mandagiai)*. Ar jums duoti šautuvą, Viv, ar veikti man pačiam?

V i v i. Frenkai, nejaugi jūs klausėtės?

F r e n k a s *(eidamas į sodą).* Užtikrinu, tik skambučio, kad jums nereikėtų ilgai laukti. Man atrodo, kad aš gerai perpratau jūsų charakterį, Kroftsai.

K r o f t s a s. Kaip kažin ką, paėmęs šitą šautuvą, aš trenkčiau jums per galvą.

F r e n k a s *(atsargiai prie jo sėlindamas).* Tik nemėginkit. Aš visada esu labai neatsargus su šaunamaisiais ginklais. Bematant įvyks nelaimingas atsitikimas, ir aš gausiu papeikimą iš tardytojo už neatsargumą.

V i v i. Padėk šautuvą, Frenkai, jis visai nereikalingas.

F r e n k a s. Teisybė, Viv. Daug sportiškiau sugauti jį spąstuose. *(Kroftsas, supratęs įžeidimą, pagrūmoja)* Kroftsai, kapsulėje yra penkiolika šovinių, o iš tokio nuotolio ir į tokio dydžio objektą, kaip jūs, aš visada pataikau.

K r o f t s a s. O, nebijokite. Aš jūsų nė pirštu neliesiu.

F r e n k a s. Koks didžiadvasiškas jūs tokiomis aplinkybėmis! Ačiū!

K r o f t s a s. Prieš išeidamas, štai ką jums pasakysiu. Jums tai bus įdomu, nes judu taip vienas kitą mylite. Leiskite man, misteri Frenkai, supažindinti jus su jūsų netikra seserim, vyriausiąja Gerbiamojo Semiuelio Gardnerio dukterimi. Mis Vivi — jūsų netikras brolis. Viso labo! *(Jis išeina pro vartus ir nueina keliu)*

F r e n k a s *(apstulbęs valandėlę tyli, paskui pakelia šautuvą).* Jūs paliudysite tardytojui, kad tai nelaimingas atsitikimas, Viv. *(Jis taiko į tolstantį Kroftsą. Vivi pagriebia vamzdį ir atgręžia sau į krūtinę)*

V i v i. Šaukite dabar. Prašau.

F r e n k a s *(skubiai nuleidžia jo rankose esančio šautuvo buožę).* Paleiskit! Atsargiai. *(Ji paleidžia šautuvą, šis nukrinta ant žolės)* Na, ir išgąsdinot savo ber-

niuką. O jeigu jis būtų iššovęs? *(Netekęs jėgų, sukniumba ant suolo)*

V i v i. O jeigu ir būtų iššovęs — ar jums neatrodo, kad būtų didelis palengvėjimas, pajutus aštrų, kūną perveriantį skausmą?

F r e n k a s *(meiliai)*. Nusiraminkite, brangioji Viv. Atsiminkite: jeigu tas tipas išsigandęs šautuvo, pirmąsyk gyvenime pasakė tiesą, tai mes tikrai tapome girios kūdikiais. *(Jis ištiesia jai savo rankas)* Eiva ir vėl pasislėpsime po lapais.

V i v i *(su pasibiaurėjimo šūksniu)*. O ne, ne. Man kūnas pagaugais nueina, pagalvojus apie jus.

F r e n k a s. Kodėl, kas atsitiko?

V i v i. Sudie! *(Ji eina prie vartų)*

F r e n k a s *(pašokdamas)*. Ei, Vivi, palaukite! Vivi! *(Tarpvartėje ji atsisuka)* Kur jūs einat? Kur jūsų ieškoti?

V i v i. Honorijos Freizer bute, Čanseri-Leinas 67 iki mano gyvenimo galo. *(Ji skubiai nueina priešinga kryptimi negu Kroftsas)*

F r e n k a s. Bet paklausykite... palaukit! Po velnių! *(Nubėga paskui ją)*

KETVIRTASIS VEIKSMAS

Honorijos Freizer butas Čanseri-Leine. Kontora viršutiniame Niu Stouno Bildingso aukšte: veidrodinio stiklo langai, tempera dažytos sienos, elektros šviesa, patentuota krosnis. Šeštadienio popietė. Pro langą matyti Linkolno Ino kaminai, o už jų vakaris dangus. Vidury kambario dvigubas rašomasis stalas, ant kurio guli cigarų dėžutė, peleninės ir stalinė elektros lempa, beveik užversta popierių ir knygų krūvomis. Dešinėje ir kairėje šio netvarkingo stalo pusėse yra įdubimai kojoms įkišti, šalia pastatytos kėdės. Prie sienos, netoli nuo durų į vidinius kambarius, stovi sutvarkytas ir uždarytas klerko pultas, o šalia jo aukšta taburetė. Priešingoje sienoje durys į bendrą koridorių. Jų viršutinis panelis iš matinio stiklo, kurio išorinėje pusėje juodomis raidėmis užrašyta: „FREIZER IR VOREN". Kampas tarp šių durų ir lango atitvertas storos vilnonės medžiagos širma*

Frenkas žingsniuoja po kontorą madingu šviesiu kelionės kostiumu; rankose lazda, pirštinės ir balta skrybėlė. Kažkas bando atrakinti duris

Frenkas *(šaukia)*. Prašom. Neužrakinta.

Įeina Vivi su skrybėlaite ir švarku. Ji sustoja ir įbeda akis į Frenką

Vivi *(griežtai)*. Ką jūs čia veikiate?

Frenkas. Laukiu jūsų. Aš jau senokai čia. Tai šitaip jūs dirbate? *(Jis padeda skrybėlę ir lazdą ant*

stalo, užšoka ant taburetės ir žiūri į Vivi, kaip matyti, nenustygdamas vietoje ir nusiteikęs lengvabūdiškai pakvailioti)

V i v i. Aš buvau išėjusi lygiai dvidešimčiai minučių išgerti puoduko arbatos. *(Ji nusiima skrybėlaitę ir švarką ir pakabina juos už širmos)* Kaip jūs įėjote?

F r e n k a s. Kai aš atvykau, jūsų „personalas" dar nebuvo išėjęs. Jis išėjo pažaisti futbolo į Primrouzo Hilą. Kodėl jūs nesamdote moters ir neduodate progos pasireikšti savo padermei?

V i v i. Ko jūs atėjote?

F r e n k a s *(nušoka nuo taburetės ir prieina prie jos)*. Vivi, eime ir mudu šeštadienio popietę kur nors pasilinksminti, kaip jūsų „personalas". Jeigu taip į Ričmondą*, miuzikholą ir šauniai pavakarieniavus?

V i v i. Tai ne pagal mano išgales. Prieš guldama, aš dar bent šešetą valandų padirbėsiu.

F r e n k a s. Ne pagal išgales, mudviem ne pagal išgales? Še tai tau! Pažiūrėkite! *(Jis išsitraukia saują soverenų ir žvangina jais)* Auksas, Viv, auksas!

V i v i. Iš kur jūs gavote?

F r e n k a s. Išlošiau, Viv, išlošiau. Pokeriu.

V i v i. Fu! Tai dar biauriau, negu vogti. Ne, aš neisiu. *(Atsisėda prie stalo dirbti nugara į stiklines duris ir pradeda vartyti popierius)*

F r e n k a s *(įtikinėdamas, gailiai)*. Bet, brangioji Viv, aš noriu su jumis labai rimtai pasišnekėti.

V i v i. Puiku. Sėskitės į Honorijos kėdę, ir pašnekėsime čia. Išgėrusi arbatos, aš mėgstu paplepėti kokią dešimt minučių.

Jis murma

Nėra ko dūsauti, aš nepermaldaujama.

Frenkas paniuręs atsisėda priešais ją

Prašom paduoti tą cigarų dėžutę.

F r e n k a s *(pastumdamas cigarų dėžutę).* Biaurus moterų įprotis. Padorūs vyrai jau neberūko cigarų.

V i v i. Taip, jie nemėgsta jų kvapo kontoroje, ir mums teko pereiti prie papirosų. Pažiūrėkite! *(Ji atidaro dėžutę, išsiima papirosą ir užsirūko. Pasiūlo ir Frenkui, bet šis niūrus pakrato galvą. Ji patogiai įsitaiso kėdėje ir rūko)* Na, pradėkite.

F r e n k a s. Ką gi, aš norėčiau sužinoti, ką jūs nuveikėte... kaip susitvarkėte.

V i v i. Viskas buvo sutvarkyta per dvidešimt minučių man atvykus. Pasirodo, kad Honorija šiemet turi labai daug darbo ir jau norėjo man rašyti ir pasiūlyti tapti jos kompanione, kai aš įėjau ir pasakiau, jog neturiu nė skatiko. Taigi įsitaisiau čia dirbti, o Honoriją išsiunčiau porai savaičių paatostogauti. O kas naujo Heslmire, kai aš išvažiavau?

F r e n k a s. Absoliučiai nieko. Aš pasakiau, kad jūs išvykote į miestą svarbiais reikalais.

V i v i. O toliau?

F r e n k a s. Ką gi, arba jie taip apstulbo, jog negalėjo nė žodžio ištarti, arba Kroftsas jau buvo iš anksto paruošęs jūsų motiną. Šiaip ar taip, ji nieko nepasakė, Kroftsas taip pat nieko nesakė, o Predas tik žiūrėjo, išplėtęs akis. Išgėrę arbatą, jie pakilo ir išėjo, o po to aš jų nebemačiau.

V i v i *(iš lėto linguoja galvą, stebėdama dūmų kamuolius).* Tai ir gerai.

F r e n k a s *(niekinamai apsižvalgo).* Nejaugi jūs ketinate tupėti šioje prakeiktoje skylėje?

V i v i *(energingai išsklaido dūmus ir atsisėda tiesiai).* Taip. Per šias dvi pastarąsias dienas aš atgavau visą stiprybę ir pasitikėjimą savimi. Daugiau kaip gyva niekada neatostogausiu.

F r e n k a s *(labai rūgščiu veidu).* M... ha! Jūs atrodote visiškai laiminga... ir tvirta it plienas.

V i v i *(niūriai).* Juo geriau man.

Frenkas *(atsistodamas)*. Klausykite, Viv, mudviem reikia išsiaiškinti. Tądien mudu išsiskyrėme tik per nesusipratimą.

Vivi *(padėdama papirosą)*. Ką gi, išsiaiškinkime.

Frenkas. Ar jūs atsimenate, ką pasakė Kroftsas?

Vivi. Taip.

Frenkas. Tos paslapties atskleidimas turėjo visiškai pakeisti mudviejų jausmus vienas kitam. Mudu pasidarėme kaip brolis ir sesuo.

Vivi. Taip.

Frenkas. Ar jūs kada nors turėjote brolį?

Vivi. Ne.

Frenkas. Tad jūs nežinote, ką reiškia būti broliu ir seserimi. O aš turiu daugybę seserų, ir broliški jausmai man labai gerai pažįstami, bet, užtikrinu, mano jausmai jums nė trupučio nepanašūs į juos. Mergaitės nueis savais keliais, o aš savuoju, ir, jeigu mes daugiau nebesusitiksime, nė kiek dėl to nesigraušime. Štai kas yra brolis ir sesuo. O be jūsų man sunku praleisti net ir vieną savaitę. Koks gi čia brolis ir sesuo? Aš lygiai tą pat jaučiau ir tada, kai Kroftsas dar nebuvo šios paslapties atvėręs. Žodžiu, brangioji Viv, tai jaunatviška meilės svaja.

Vivi *(kandžiai)*. Toks pats jausmas, Frenkai, kuris atvedė jūsų tėvą prie mano motinos kojų. Ar ne taip?

Frenkas *(taip pasipiktinęs, kad sliuogtelia nuo stalo)*. Aš griežtai protestuoju, Viv, kad mano jausmai būtų lyginami su tais, kuriuos puoselėja gerbiamasis Samiuelis. Ir dar labiau protestuoju, kad jūs save lygintumėte su savo motina. *(Vėl atsisėda ant stalo)* Be to, aš netikiu šia istorija. Aš prispyriau tėvą ir gavau tokį atsakymą, kuris, mano manymu, lygus paneigimui.

Vivi. Ką jis pasakė?

Frenkas. Pasakė, kad čia tikriausiai kokia nors klaida.

Vivi. Jūs tikite juo?

F r e n k a s. Aš linkęs greičiau tikėti jo, negu Kroftso žodžiu.

V i v i. O koks skirtumas? Aš noriu pasakyti, koks skirtumas jums ir jūsų sąžinei? Tiesą sakant, tai nieko nekeičia.

F r e n k a s *(purtydamas galvą).* Mano požiūriu — ne.

V i v i. Taip pat ir mano.

F r e n k a s *(įbedęs akis į ją).* Betgi tiesiog nuostabu! *(Eina prie kėdės)* Man pasirodė, kad mūsų santykiai visiškai pasikeitė, kaip jūs pasakėte, jums ir jūsų sąžinei — vos tik tie žodžiai išsprūdo iš to galvijo snukio.

V i v i. Ne, ne dėl to. Aš juo nepatikėjau. O, kad būčiau galėjusi patikėti!

F r e n k a s. Kaip?

V i v i. Mano manymu, mes būtume puikūs brolis ir sesuo.

F r e n k a s. Jūs iš tikrųjų taip manote?

V i v i. Tai vieninteliai santykiai, kuriuos aš vertinu, net jeigu tarp mūsų būtų galimi ir kitokie. Aš taip manau.

F r e n k a s *(pakėlęs antakius, tarsi jam staiga būtų tvykstelėjusi nauja mintis, ima lieti riteriškus jausmus).* Brangioji Viv, kodėl jūs anksčiau to nepasakėte? Man labai gaila, kad aš jums taip įkyrėjau. Žinoma, aš suprantu.

V i v i *(nustebusi).* Ką suprantate?

F r e n k a s. O, aš ne toks jau kvailas tiesiogine šio žodžio prasme — tik bibline, nes aš darau visa, ką išminčius pats plačiausiu mastu išbandęs, apskelbė kvailyste. Matau, kad aš jau nebe Vivum berniukas. Neišsigąskite, aš jūsų daugiau nebevadinsiu Vivum, nebent jums nusibos jūsų naujas berniukas, kas jis bebūtų.

V i v i. Mano naujas berniukas?

F r e n k a s *(tvirtai).* Turi būti naujas berniukas. Visada taip esti. Kitokios priežasties paprastai nebūna.

V i v i. Jūsų laimė, kad jūs kitų nežinote.

Kažkas beldžia į duris

F r e n k a s. Teprasmenga skradžiais jūsų svečias, kas jis bebūtų!

V i v i. Tai Predas. Jis išvyksta Italijon ir nori atsisveikinti. Aš pakviečiau jį ateiti šįvakar. Eikite jo įleisti.

F r e n k a s. Mudu galėsime tęsti pokalbį, kai jis išvyks Italijon. Aš palauksiu, kol jis išeis. *(Eina prie durų ir atidaro jas)* Na, kaip laikotės, Predi? Džiugu jus matyti. Prašom.

P r e d a s, apsirengęs kelionei, įeina labai smagus

P r e d a s. Kaip gyvenate, mis Voren? *(Ji nuoširdžiai paspaudžia jam ranką, nors jai nemalonu, kad Predo smagioje nuotaikoje jaučiama šiek tiek sentimentalumo)* Po valandos aš išvykstu iš Holborno Viaduko. Kaip norėčiau ir jus prikalbėti pakeliauti po Italiją.

V i v i. Kuriam galui?

P r e d a s. Na, žinoma, tam, kad pasisemtumėte romantikos ir grožio.

Vivi nusipurto ir patraukia kėdę prie stalo, tartum darbas, kuris jos laukia, būtų jai nusiraminimas ir parama. Predas atsisėda priešais. Frenkas pasistato kėdę šalia Vivi, tingiai ir nerūpestingai į ją sudrimba ir kreipiasi į Vivi per petį

F r e n k a s. Be reikalo, Predi. Vivi — praktiška moteris. Ji abejinga mano romantikai ir nejautri mano grožiui.

V i v i. Misteri Predai, atminkite visiems laikams: man gyvenime nėra nei grožio, nei romantikos. Gyvenimas yra toks, koks jis yra, ir aš į jį blaiviai žiūriu.

P r e d a s *(entuziastingai)*. Jūs taip nekalbėtumėte, jei nuvyktumėte su manim į Veroną arba Veneciją. Jūs iš džiaugsmo pravirktumėte, kad gyvenate tokiame gražiame pasaulyje.

F r e n k a s. Labai iškalbinga, Predi. Šnekėkite.

P r e d a s. O, aš jus užtikrinu, a š verkiau... ir vėl pravirksiu. Įsivaizduokite — turėdamas penkiasdešimt metų! O jūsų amžiuje, mis Voren, taip toli nė nereikia važiuoti. Jau vien išvydus Ostendą, jums siela suplasnotų. Jus sužavėtų linksma, smagi laiminga Briuselio aplinka.

V i v i *(pašoka, apimta pasibiaurėjimo)*. Ak!

P r e d a s *(atsistodamas)*. Kas atsitiko?

F r e n k a s. Ei, Vivi!

V i v i *(Predui, labai priekaištingai)*. Nejaugi, kalbėdamiesi su manimi, jūs negalite rasti kito pavyzdžio savo grožiui ir romantikai tik Briuselį?

P r e d a s *(nustebęs)*. Žinoma, jis labai skiriasi nuo Veronos. Aš nenoriu jūsų įkalbėti...

V i v i *(karčiai)*. Gal būt, grožis ir romantika abiejose vietose maždaug toks pat.

P r e d a s *(galutinai atsitokėjęs, labai susijaudinęs)*. Brangioji mis Voren, aš... *(klausiamai žiūri į Frenką)* Ar kas nors atsitiko?

F r e n k a s. Jūsų susižavėjimas jai atrodo lengvapėdiškas, Predi. Ji turėjo tokį rimtą pokalbį.

V i v i *(griežtai)*. Prikąskite liežuvį, Frenkai. Nekvailiokite!

F r e n k a s *(atsisėsdamas)*. Ar jūs tai laikote išsiauklėjimu, Predai?

P r e d a s *(susirūpinęs, mandagiai)*. Gal išvesti jį, mis Voren? Jaučiu, kad mes trukdome jums dirbti.

V i v i. Sėskite. Aš dar nenusiteikusi dirbti.

Predas atsisėda

Jums abiem atrodo, kad mane ištiko nervų priepuolis. Nieko panašaus. Aš tik norėčiau, kad nekalbėtumėte apie du dalykus, jeigu jūs neprieštaraujate. Vienas *(Frenkui)* — jaunatviškos meilės svajos bet kuriuo pavidalu, antras *(Predui)* — gyvenimo romantika ir grožis, ypač jeigu jų pavyzdžiu imamas Ostendas ir Briuselio linksmybės. Galite dėl to puoselėti bet kokias iliuzijas, jeigu jų dar yra likę, o aš jų neturiu. Jeigu mes trys norime likti draugai, tai jūs turite žiūrėti į mane kaip į praktišką moterį, nepakeičiamai vienišą *(Frenkui)* ir nepakeičiamai neromantišką. *(Predui)*

F r e n k a s. Aš taip pat liksiu nepakeičiamai vienišas, kol jūs pakeisite savo nuomonę. Predi, keisk temą. Būk iškalbingas ir kitais klausimais.

P r e d a s *(baukščiai)*. Bijau, kad aš daugiau apie n i č n i e k ą nemoku kalbėti. Meno evangelija — vienintelė, kurią aš galiu skelbti. Žinau, kad mis Voren garbina Pasisekimo evangeliją, bet mes negalime ir apie tai kalbėti, nes įžeisime jūsų jausmus, Frenkai, kadangi jūs pasiryžęs nesivaikyti pasisekimo.

F r e n k a s. Nežiūrėkite mano jausmų. Kaip ten bebuvę, paskatinkite mane kokiu savo patarimu, man tai visuomet labai padeda. Dar kartą pabandykite padaryti iš manęs žmogų, Viv. Na, tebūnie viskas: energija, taupumas, įžvalgumas, savigarba, charakteris. Juk jūs nekenčiate žmonių be charakterio, Viv?

V i v i *(susiraukdama)*. Ak, užtenka, užtenka. Kam tas baisus veidmainiavimas. Misteri Predai, jeigu pasaulyje yra tik tos dvi evangelijos, tai verčiau mes visi nusižudykime, nes jos abi apsikrėtusios ta pačia liga, kiaurai sugedusios.

F r e n k a s *(kritiškai žiūri į ją)*. Jūs šiandien turite poezijos gyslelę, Viv, kurios anksčiau jums trūko.

P r e d a s *(protestuodamas).* Brangusis Frenkai, jūs nė kiek neužjaučiate.

V i v i *(negailėdama savęs).* Ne, man tai į naudą. Neleidžia pasidaryti sentimentaliai.

F r e n k a s *(geraširdiškai juokaudamas).* Užkerta kelią jūsų stipriam įgimtam polinkiui, ar ne?

V i v i *(beveik isteriškai).* O, taip, kalbėkite, negailėkite manęs. Aš tik vienąsyk gyvenime buvau sentimentali — nuoširdžiai sentimentali — mėnesienoje. O dabar...

F r e n k a s *(gyvai).* Na, Viv, atsargiau! Neišsiduokite!

V i v i. Nemanykite, kad misteris Predas nieko nežino apie mano motiną. *(Predui)* Verčiau jūs man tą rytą būtumėt papasakojęs, misteri Predai. Šiaip ar taip, jūs labai senamadiškas su visais savo skrupulais.

P r e d a s. Tiesą sakant, tai jūs bent kiek senamadiška su savo prietarais, mis Voren. Turiu jums kaip menininkas pasakyti, jog esu įsitikinęs, kad intymiausi žmonių santykiai nesutelpa siauruose įstatymų rėmuose, ir, nors aš žinau, kad jūsų motina netekėjusi moteris, aš ją dėl to nė kiek ne mažiau gerbiu. Netgi daugiau.

F r e n k a s *(pakiliai).* Bravo, bravo!

V i v i *(įbedusi į jį akis).* Ir tai v i s k a s, jūs tiek težinote?

P r e d a s. Aišku, viskas.

V i v i. Tuomet judu abu nieko nežinote. Jūsų spėliojimai — gryna nekaltybė, palyginus su tiesa.

P r e d a s *(atsistoja sukrėstas ir pasipiktinęs, vos išlaikydamas mandagumą).* Manau, kad ne. *(Pakeldamas balsą)* Manau, kad ne, mis Voren.

F r e n k a s *(švilptelia).* Fju.

V i v i. Dėl to man tik sunkiau bus jums pasakoti, misteri Predai.

Predas *(prieš jų argumentus jo riteriškumas nyksta).* Jeigu yra kas nors blogiau — atseit, kas nors kita — tai ar jūs manote, jog turite teisę mums tai pasakoti, mis Voren?

Vivi. Esu tikra, kad visą likusį savo gyvenimą visiems apie tai ir kalbėčiau, jeigu turėčiau pakankamai drąsos. Aš jiems tai tiesiog spauste įspausčiau, deginte įdeginčiau, kad ir jie pajustų dalį tos gėdos ir siaubo, kurį aš jaučiu. Nieko taip nekenčiu, kaip tų biaurių įsigalėjusių pažiūrų, kurios šiuos dalykus gina, drausdamos moteriai apie juos prasitarti. Ir vis dėlto aš negaliu jums pasakyti. Du gėdingi žodžiai, kurie nusako, kas yra mano motina, skamba man ausyse, sukasi ant galo liežuvio, bet aš negaliu jų ištarti, man neleidžia įgimtas drovumas. *(Ji paslepia veidą rankose. Abu vyrai nustebę žiūri vienas į kitą, o paskui į ją. Ji beviltiškai pakelia galvą ir paima lapą popieriaus ir plunksną)* Štai aš jums sudarysiu prospektą.

Frenkas. O, ji neteko proto. Girdite, Viv, neteko proto. Na, atsikvošėkite.

Vivi. Pamatysite. *(Rašo)* „Pagrindinis kapitalas, ne mažesnis kaip keturiasdešimt tūkstančių svarų, priklauso serui Džordžui Kroftsui, baronetui, pagrindiniam akcininkui. Namai Briuselyje, Berlyne, Vienoje ir Budapešte. Vyriausias direktorius — misis Voren." Ir prašau neužmiršti jos kvalifikacijų — dviejų žodžių. *(Ji užrašo tuos žodžius ir pastumia jiems popierių)* Štai! O, ne, neskaitykite, neskaitykite! *(Pagriebia popierių ir sudrasko. Tada, susiėmusi rankomis už galvos, slepia veidą, sukniubusi ant stalo)*

Frenkas, kuris atidžiai per petį stebėjo, kaip ji rašo, išplečia akis, išsitraukia iš kišenės kortelę, pakeverzoja keletą žodžių ir tylomis perduoda ją Predui. Šis perskaito nustebęs ir įsikiša į kišenę

F r e n k a s *(švelniai, pašnibždomis).* Viv, brangioji, čia nieko tokio. Aš perskaičiau, ką jūs parašėte, o taip pat ir Predis. Mes suprantame. Ir mudu liekame kaip ir ligi šiol jūsų ištikimiausi draugai.

P r e d a s. Iš tiesų, mis Voren. Turiu pasakyti, kad jūs esate nuostabiausia, pati drąsiausia moteris pasaulyje.

Šis sentimentalus komplimentas tarytum įgelia Vivi. Ji nekantriai nusipurto ir vargais negalais atsistoja, atsirėmusi į stalą

F r e n k a s. Nesikelkite, Viv, jeigu nenorite. Nusiraminkite.

V i v i. Ačiū. Dėl manęs dviem atvejais visada galite būti ramūs: aš niekada nepravirksiu ir neapalpsiu. *(Ji paeina keletą žingsnių link durų, kurios yra į vidinius kambarius, ir, stabtelėjusi ties Predu, sako)* Pasakyti motinai, kad mudviejų keliai skiriasi, man reikės kur kas daugiau drąsos, negu dabar. Ir aš valandėlei atsiprašau, eisiu į kitą kambarį susitvarkyti.

F r e d a s. Gal mums išeiti?

V i v i. Ne, aš tučtuojau sugrįšiu. Tik valandėlei.

Predas atidaro duris, ir Vivi išeina į kitą kambarį

P r e d a s. Kokia stulbinanti naujiena! Aš nepaprastai nusivylęs Kroftsu, tikrai nusivylęs.

F r e n k a s. O aš nė kiek. Dabar visiškai aišku, koks jis tipas. Bet koks smūgis man, Predi! Aš juk nebegaliu jos vesti.

P r e d a s *(rūsčiai).* Frenkai!

Abu žiūri vienas į kitą: Frenkas ramus, Predas baisiai pasipiktinęs

Žinot, ką aš jums pasakysiu, Gardneri: jeigu jūs dabar ją paliksite, tai pasielgsite labai niekingai.

Frenkas. Mielasis Predi! Koks jūs riteris! Bet jūs klystate — svarbu ne moralė, o pinigai. Dabar aš nė už ką nepaliesiu senės pinigų.

Predas. Tai nejaugi jūs dėl jų ketinote ją vesti?

Frenkas. O dėl ko gi daugiau? Juk aš neturiu pinigų ir nė menkiausių sugebėjimų jiems įsigyti. Jeigu aš dabar vesčiau Viv, ji turėtų mane išlaikyti, ir aš jai kaštuočiau daug daugiau, negu esu vertas.

Predas. Betgi toks sumanus, guvus vaikinas, kaip jūs, ir pats savo galva gali ką nors užsidirbti.

Frenkas. Na taip, šį tą galiu. *(Vėl išsitraukia pinigus)* Štai juos uždirbau vakar — per pusantros valandos. Bet tai gryna rizika. Ne, brangusis Predi, net ir tada, jei Džesi ir Džordžina ištekėtų už milijonierių, o tėvas numirtų, nepalikęs joms nė šilingo, aš teturėčiau vos keturis šimtelius per metus. Bet jis ne toks jau originalus ir nemirs, nesulaukęs septyniasdešimt. Ir man dar dvidešimt metų teks pragyventi susispaudus. O aš neleisiu, kad Viv reikėtų spaustis. Aš kilniai pasitraukiu ir užleidžiu areną auksu apsipylusiems Anglijos jaunuoliams. Taigi nuspręsta. Aš jai daugiau nebekvaršinsiu galvos: paliksiu laiškelį, kai mudu išeisime. Ji supras.

Predas *(pačiumpa jį už rankos)*. Koks jūs geras vaikinas, Frenkai! Nuoširdžiai atsiprašau. Bet negi jūs niekada daugiau su ja nebesimatysite?

Frenkas. Nebesimatysiu? Būkit protingas, po šimts pypkių! Aš užeidinėsiu pas ją kiek galima dažniau ir būsiu jai brolis. Negaliu suprasti, kodėl jūs, romantikai, darote tokias absurdiškas išvadas iš paprasčiausių dalykų.

Kažkas beldžiasi į duris

Kas čia galėtų būti? Malonėkite atidaryti duris. Jeigu ten interesantas, bus padoriau, kad jūs, o ne aš įleisiu.

Predas. Žinoma. *(Jis nueina ir atidaro duris. Frenkas atsisėda į Vivi kėdę rašyti laiškelio)* Brangioji Kiti, prašom, prašom į vidų.

Misis Voren įeina ir baukščiai apsidairo, ieškodama Vivi. Ji padarė visa, kad atrodytų ori matrona. Ryški skrybėlaitė pakeista kuklia kepuraite, skaisčių spalvų bliuzė pridengta brangia juodo šilko mantija. Ji atrodo pasigailėtinai susirūpinusi ir lyg nesava — matyt, apimta panikos

Misis Voren *(Frenkui).* Kaip! Jūs čia?

Frenkas *(liaujasi rašęs ir, sėdėdamas kėdėje, pasisuka, bet neatsistoja).* Čia ir žaviuosi, matydamas jus. Jūs pasirodėte kaip pavasario dvelkimas.

Misis Voren. Ak, nepaistykite niekų. *(Tyliai)* Kur Vivi?

Frenkas reikšmingai parodo į kito kambario duris, bet nieko nesako

Misis Voren *(staiga atsisėda ir vos nepravirksta).* Predi, kaip jums atrodo, ar ji norės pasimatyti su manim?

Predas. Nenusiminkite, brangioji Kiti. Kodėl gi ji nenorės?

Misis Voren. O, ką gali žinoti kodėl. Jūs perdaug naivus. Misteri Frenkai, ar ji jums ką nors sakė?

Frenkas *(sulankstydamas laiškelį).* Ji būtinai su jumis pasimatys, jei *(labai išraiškingai)* sulauksite, kol ji ateis.

Misis Voren *(išsigandusi).* O kodėl gi aš nesulauksiu?

Frenkas pašaipiai žiūri į ją ir atsargiai padeda laiškelį ant rašalinės, kad Vivi, dažydama plunksną, būtinai jį pastebėtų. Tada atsistoja ir visą savo dėmesį atkreipia į misis Voren

Frenkas. Brangioji misis Voren. Sakysim, jūs esate žvirblis — mažutis, dailutis žvirbliukas, strikinėjąs po kelią — ir staiga pamatote, kad tiesiai į jus atrieda garinis volas. Ar jūs lauktumėte jo?

Misis Voren. Ak, nekvaršink man galvos su tais savo žvirbliais. Kodėl ji taip netikėtai išbėgo iš Heslmiro?

Frenkas. Bijau, kad ji jums pasakys, jei sulauksite jos sugrįžtant.

Misis Voren. Ar jūs norite, kad aš išeičiau?

Frenkas. Ne, aš visa širdimi noriu, kad jūs pasiliktumėte. Bet aš patariu jums išeiti.

Misis Voren. Ką? Ir niekada jos daugiau nebematyti?

Frenkas. Kaip tik taip.

Misis Voren *(vėl pravirksta)*. Predi, neleisk jam taip žiauriai elgtis su manimi. *(Staiga liaujasi verkusi ir nusišluosto ašaras)* Ji užpyks, pamačiusi, kad aš verkiu.

Frenkas *(jo lengvabūdiškame švelnume praskamba tikra užuojauta)*. Jūs žinote, kad Predis — tai įkūnytas geraširdiškumas, misis Voren. Predi, ką jūs pasakysite? Išeiti ar pasilikti?

Predas *(į misis Voren)*. Iš tikrųjų man būtų labai nemalonu suteikti jums nereikalingą skausmą, bet, mano manymu, jums, gal būt, geriau nelaukti. Matote... *(Girdėti Vivi žingsniai už durų)*

Frenkas. Tšš! Per vėlu. Ji ateina.

Misis Voren. Tik nesakykit jai, kad aš verkiau.

Įeina Vivi. Ji sustoja ir rimtai žiūri į misis Voren, kuri pasisveikina su isterišku džiugesiu

Na, brangute. Pagaliau tu atėjai.

V i v i. Labai džiaugiuosi, kad jūs atvykote. Noriu su jumis pasišnekėti. Jūs, berods, žadėjote išeiti, Frenkai?

F r e n k a s. Taip. Ar jūs eisite su manimi, misis Voren? Ar nenorėtumėte pavažiuoti į Ričmondą, o vakare į teatrą? Ričmonde visiškai saugu. Ten nėra garinių volų.

V i v i. Nesąmonė, Frenkai. Mano motina pasiliks čia.

M i s i s V o r e n *(pabūgusi)*. Nežinau, gal man geriau išeiti. Mes trukdome tau dirbti.

V i v i *(ramiai ir ryžtingai)*. Misteri Predai, prašau išvesti Frenką. Sėskitės, mama.

Misis Voren bejėgė paklūsta

P r e d a s. Eime, Frenkai. Sudie, mis Vivi.

V i v i *(paduoda ranką)*. Sudie. Laimingos kelionės.

P r e d a s. Ačiū, ačiū jums, tikiuosi, kad ji bus smagi.

F r e n k a s *(misis Voren)*. Sudie, būtų daug geriau, jei jūs paklausytumėt mano patarimo. *(Jis atsisveikina su ja. Tada nerūpestingu tonu taria Vivi)* Iki, Viv.

V i v i. Sudie.

Frenkas linksmai išeina, nepadavęs rankos Vivi

P r e d a s. Sudie, Kiti.

M i s i s V o r e n *(verkšlenančiu balsu)*. Sudie.

Predas išeina. Vivi susikaupusi ir nepaprastai rimta atsisėda į Honorijos kėdę ir laukia, kol prabils motina. Misis Voren, bijodama tylos, nedelsdama pradeda

M i s i s V o r e n. Klausyk, Vivi, kodėl tu taip, nė žodžio man nepasakiusi, išvažiavai? Kaip tu šitaip galėjai? Ir ką tu padarei vargšui Džordžui? Aš norėjau, kad jis važiuotų kartu su manimi, bet jis išsisuko.

Aš mačiau, kad jis tavęs bijo. Tik įsivaizduok, jis norėjo, kad ir aš nevažiuočiau. Tarsi *(krūptelėjusi)* aš turėčiau tavęs bijoti, brangute.

Vivi dar labiau surimtėja

Bet aš, žinoma, pasakiau, kad mudvi viską sutvarkėme, susitarėme, ir mūsų santykiai kuo geriausi. *(Ji nebeištveria)* Vivi, ką tai reiškia? *(Išima komercinį voką ir drebančiais pirštais jį atidaro)* Aš gavau jį širyt iš banko.

Vivi. Tai mano pinigai už mėnesį. Man jie, kaip ir visada, anądien buvo prisiųsti. Aš tiesiog juos grąžinau atgal, prašydama pervesti į jūsų sąskaitą, o kvitą nusiųsti jums į namus. Ateityje aš pati save išlaikysiu.

Misis Voren *(bijo suprasti)*. Gal būt, buvo per mažai? Kodėl tu nepasakei? *(Jos akyse žybtelia gudri liepsnelė)* Aš pridėsiu antra tiek, aš jau ir ketinau pridėti. Tik pasakyk, kiek tau reikia.

Vivi. Jūs labai gerai žinote, kad aš visai ne tai turiu galvoje. Nuo šiol aš eisiu savo kelių, turėsiu savo darbą ir savo draugus. O jūs eikite savuoju. *(Ji atsistoja)* Sudie.

Misis Voren *(apimta siaubo)*. Sudie?

Vivi. Taip, sudie. Tik nedarykime nereikalingų scenų, jūs puikiai viską suprantate. Seras Džordžas Kroftsas man viską papasakojo.

Misis Vóren *(piktai)*. Kvailas... *(Nukanda paskutinį žodį ir pabąla susizgribusi, kad vos vos jo neištarė)* Jam reikėtų nupiauti liežuvį. Bet aš maniau, jog šita kalba baigta: tu pasakei, kad tau vis vien.

Vivi *(tvirtai)*. Atleiskite, bet man ne vis vien.

Misis Voren. Bet aš paaiškinau...

Vivi. Jūs paaiškinote, kodėl taip atsitiko. Bet jūs man nepasakėte, kad taip dar ir dabar yra.

Misis Voren valandėlei nutyla, nusiminusi žiūri į Vivi, kuri laukia, slapta vildamasi, kad kova baigta. Bet gudri išraiška vėl pasirodo misis Voren veide, ir, pasilenkusi per stalą, ji kalba vylingai, atkakliai ir pusiau pašnibždomis

Misis Voren. Vivi, ar tu žinai, kokia aš turtinga?

Vivi. Aš neabejoju, kad jūs labai turtinga.

Misis Voren. Bet tu nežinai, ką visa tai reiškia, tu perdaug jauna. Tai reiškia — kasdien nauja suknelė; tai reiškia — kasvakar teatrai ir baliai, tai reiškia, kad prie tavo kojų — rinktiniai Europos džentelmenai; tai reiškia — jaukūs namai ir daugybė tarnų; tai reiškia — puikiausi valgiai ir gėrimai, tai reiškia — visa, ką tik tu mėgsti, ko trokšti, visa, ko gali įsigeisti. O kas tu esi čia? Paprasčiausia juodadarbė, kuri plūša dirba nuo ankstyvo ryto ligi vėlaus vakaro vien tam, kad užsidirbtų pragyvenimą ir porą pigių suknelių per metus. Pagalvok gerai. *(Nori įsiteikti)* Aš žinau, tu pasipiktinai. Aš suprantu tavo jausmus, jie teikia tau garbę; bet tikėk manimi, niekas tavęs nesmerks, gali pasikliauti mano žodžiu. Aš pažįstu jaunas merginas ir žinau, kad, viską gerai apsvarsčius, tu kitaip galvosi.

Vivi. Tai šit kaip viskas daroma? Jūs, matyt, visa tai jau kartojote daugeliui moterų, mama, todėl jums taip sklandžiai išeina.

Misis Voren *(karštai)*. Nejaugi aš tave prašau daryti ką nors bloga?

Vivi niekinamai nusigręžia. Misis Voren beviltiškai kalba toliau

Vivi, paklausyk manęs, tu nesupranti. Tave tyčia mokė ne to, ko reikia; tu nežinai, koks iš tikrųjų yra gyvenimas.

Vivi *(susidomėjusi)*. Tyčia ne to mokė! Ką jūs tuo norite pasakyti?

Misis Voren. Aš noriu pasakyti, kad tu veltui paleidi iš rankų savo laimę. Tu manai, kad žmonės yra tokie, kokiais dedasi, kad viskas gyvenime yra taip, kaip jus mokė mokykloje ir koledže — teisinga ir gera? Deja, ne taip. Tai tik veidmainiavimas, kad bailūs, nuolankūs eiliniai žmoneliai būtų ramūs. Ar tu nori tai patirti, kaip kitos moterys, tik sulaukusi keturiasdešimt metų, kai jau būsi netekusi jėgų ir bus per vėlu, ar nori sužinoti laiku, iš tikros savo motinos, kuri tave myli ir prisiekia, kad tai tiesa — šventa tiesa? *(Primygtinai)* Vivi, garsūs žmonės, išmintingi žmonės, tie, kurie viską tvarko — jie žino. Jie daro taip, kaip aš, ir galvoja taip, kaip aš. Aš daugybę jų pažįstu. Galiu su jais pakalbėti, su jais tave supažindinti, ir jie pasidarys tavo draugai. Aš nieko blogo negalvoju, štai šito tu nesupranti: tavo galva prigrūsta netikusių minčių apie mane. Ką gi tavo mokytojai išmano apie gyvenimą ir tokius žmones, kaip aš? Kada jie mane matė, kada kalbėjo su manimi, kada jiems kas nors apie mane pasakojo? Kvailiai! Ar jie nors pirštą būtų pajudinę dėl tavęs, jei aš nebūčiau jiems mokėjusi? Ar aš tau nesakiau, kad noriu, jog tu būtum padori? Ar aš taip neauklėjau tavęs? Ir kaipgi tu liksi padori be mano pinigų, mano įtakos ir be Lizi draugų? Negi tu nematai, kad, nusigręždama nuo manęs, žudai save ir kerti man į širdį.

Vivi. Aš atpažįstu Kroftso gyvenimo filosofiją, mama. Aš visa tai iš jo girdėjau anądien pas Gardnerius.

Misis Voren. Tu manai, kad aš noriu tau įpiršti tą nusivalkiojusį girtuoklį? Ne, Vivi, garbės žodis, ne!

Vivi. Nieko blogo, jeigu ir norėtumėt: nepasisektų.

Misis Voren krūptelia, labai užsigavusi dėl tokio sąmoningo Vivi abejingumo švelniausiems jos ketinimams. Vivi, to nesuprasdama ir todėl nesijaudindama, ramiai kalba toliau

Mama, tu visai nesupranti, koks aš žmogus. Aš nusistačiusi prieš Kroftsą ne daugiau kaip prieš kiekvieną tokio plauko storžievį. Tiesą sakant, aš iš dalies net žaviuosi, kad jam užtenka ryžto saviškai naudotis gyvenimu ir krauti pinigus, užuot šaudžius, medžiojus, vaikščiojus į svečius, lakščius pas siuvėjus ir apskritai dykinėjus vien dėl to, kad ir kiti taip daro. Ir puikiai žinau: jeigu aš būčiau turėjusi tokias sąlygas, kaip mano teta Liza, būčiau elgusis lygiai taip pat. Nemanau, kad aš prietaringesnė ir manieringesnė už jus. Manyčiau, jog net mažiau. Esu tikra, jog nesu tokia sentimentali. Žinau labai gerai, kad visų priimta moralė yra grynas apsimetimas, ir jeigu aš paimčiau jūsų pinigus ir visą likusį savo gyvenimą stengčiausi juos išleisti, kaip priimta visuomenėje, pasidaryčiau tokia niekam tikusi ir biauri kvailė, kokia tik begali būti, tai niekas man dėl to nė žodžio netartų. Bet aš nenoriu būti niekam tikusi. Man būtų visiškai neįdomu važinėtis po parką ir reklamuoti savo siuvėją bei karietos meistrą arba nuobodžiauti operoje, demonstruojant visą vitriną deimantų.

Misis Voren *(suglumusi)*. Bet...

Vivi. Palaukite valandėlę, aš dar nebaigiau. Pasakykite man, kodėl jūs neatsisakote nuo šito užsiėmimo dabar, kai nuo jo jau nebepriklausote? Jūsų sesuo, sakote, jau viską metė. Kodėl jūs taip nepadarote?

Misis Voren. O, jai tai buvo labai lengva. Liza mėgsta gerą draugiją ir atrodo kaip tikra ledi. Bet įsivaizduok mane provincijos mieste! Tikrai, jeigu aš nenumirčiau iš nuobodulio, net šarkos medžiuo-

se ir tos mane užpešiotų. Aš turiu dirbti, jaudintis, kitaip proto neteksiu iš liūdesio. O ką kita man veikti? Toks gyvenimas kaip tik man, ir aš daugiau niekam netinku. Jeigu aš mesiu tą verslą, kas nors kitas jį nusitvers, taigi iš tikrųjų aš jokios žalos nedarau. Be to, uždirbu pinigų, o man patinka krauti pinigus. Ne, nieko nebus, aš nė už ką negaliu mesti savo verslo. O kam tau apie jį žinoti? Aš niekada jo nebeminėsiu, o Kroftsui nebeleisiu rodytis pas tave. Aš tau per daug neįkyrėsiu: tu pati žinai, kad aš be paliovos turiu važinėti iš vienos vietos į kitą. O kai numirsiu, visiškai manimi nusikratysi.

Vivi. Ne, aš esu savo motinos duktė. Aš tokia, kaip jūs: turiu dirbti ir užsidirbti daugiau pinigų, negu išleidžiu. Bet mano darbas ne toks, kaip jūsų, ir mano kelias taip pat ne toks. Mes turime skirtis. Dėl to mums nedaug kas pasikeis — užuot susitikusios vos keletui mėnesių per dvidešimt metų, mes niekada nebesusitiksime. Štai ir viskas.

Misis Voren *(ašaromis springstančiu balsu)*. Vivi, aš ketinau daugiau buvoti su tavimi, iš tiesų ketinau.

Vivi. Be reikalo, mama. Turiu pasakyti, kad pigiomis ašaromis ir maldavimais manęs kaip ir tavęs negalima pakeisti.

Misis Voren *(įtūžusi)*. Ak, tu manai, kad motinos ašaros pigios?

Vivi. Jums jos nieko nekaštuoja, o jūs norite, kad už jas aš atiduočiau viso savo gyvenimo taiką ir ramybę. Kas jums iš mano draugystės, jeigu jūs ją ir turėtumėte? Kas tarp mudviejų bendra ir kokią laimę mudvi galime viena kitai suteikti?

Misis Voren *(užsimiršusi pradeda kalbėti savo žargonu)*. Mes abi — motina ir duktė. Man reikia ma-

no dukters. Aš turiu teisę į tave. Kas rūpinsis manimi, kai aš pasensiu? Daugybė mergų prijunkdavo prie manęs kaip dukterys ir žliumbdavo, kai reikėdavo išsiskirti. Bet aš jų nepasilikdavau, nes man rūpėjai tu. Aš palikau viena tik dėl tavęs. Dabar tu neturi teisės nusigręžti nuo manęs ir užmiršti, kad esi man duktė.

Vivi *(motinos kalboj girdimo lūšnų atgarsio įerzinta, užprotestuoja).* Duktė! Aš taip ir maniau, kad mes ligi to prieisime. Atmink ant visados, mama: jums reikia dukters, Frenkui reikia žmonos, o man nereikia nei motinos, nei vyro. Aš nepagailėjau nei Frenko, nei savęs ir pasiunčiau jį rūpintis savais reikalais. Negi jūs manote, kad aš pagailėsiu jūsų?

Misis Voren *(įpykusi).* O, aš žinau, kokia tu esi — tu nesigaili nei savęs, nei kitų. Aš žinau. Mano patyrimas bent tiek mane išmokė, kad sutikusi galiu pažinti davatką, veidmainę, beširdę ir savimylą. Na ką gi, pasilik sau viena, man tavęs nereikia. Bet klausyk. Žinai, ką aš tau padaryčiau, jeigu tu būtum vaikas? Prisiekiu dangumi, padaryčiau!

Vivi. Tur būt, pasmaugtum mane.

Misis Voren. Ne, aš tave taip išauklėčiau, kad tu būtum man tikra duktė, o ne tokia, kokia esi dabar su savo puikybe, prietarais ir koledže įgytu mokslu, kurį iš manęs pavogei — taip, pavogei. Išsigink, jei gali, kad tai ne vagystė! Aš auklėčiau tave savo pačios namuose.

Vivi *(ramiai).* Viename iš savo namų.

Misis Voren *(spiegia).* Paklausykite jos! Pažiūrėkite, kaip ji spiauna ant savo motinos žilų plaukų! O, kad tu sulauktum, jog ir tavo duktė sumintų, sutryptų tave taip, kaip tu sutrypei mane. Ir tu sulauksi, sulauksi. Nė viena motinos prakeikta moteris nebuvo laiminga.

Vivi. Būtų geriau, mama, kad tu nesikarščiuotum. Aš tik dar labiau užsispirsiu. Aš sutinku, jog esu vienintelė jūsų valdžion patekusi mergina, kuriai jūs padarėte gera. Tai dabar visko nesugadinkite.

Misis Voren. Taip, teatleidžia man dievas, tiesa. Ir tu esi vienintelė, nusistačiusi prieš mane. O, kokia neteisybė, kokia neteisybė, kokia neteisybė! Aš visada norėjau būti gera moteris. Bandžiau dorai dirbti, bet mane nualino kaip vergę, ir aš prakeikiau tą dieną, kai pirmąsyk išgirdau apie dorą darbą. Aš buvau gera motina. Ir aš išauginau savo dukterį gera moterimi, o ji nuo manęs nusigręžė kaip nuo raupsuotosios. O, kad galėčiau pradėti gyventi iš naujo! Aš pasakyčiau tam melagiui kunigui mokykloje. Nuo šiol — tepadeda man dievas paskutinę valandą! — aš darysiu vien tik pikta, nieko daugiau, tik pikta. Ir aš iš to dar pagyvensiu.

Vivi. Taip. Geriausia pasirinkti savo kelią ir eiti juo ligi galo. Jumis dėta, mama, aš, gal būt, taip pat pasielgčiau. Bet, gyvendama vienu gyvenimu, aš netikėčiau kitu. Juk širdyje jūs nuolankiai taikotės su nusistovėjusiais papročiais. Štai kodėl aš jums dabar sakau sudie. Aš teisi, ar ne?

Misis Voren *(suglumusi)*. Teisi, kad atsisakai nuo visų mano pinigų?

Vivi. Ne, teisi, kad atsikratau jūsų. Kvaila būčiau, jei to nepadaryčiau? Taip?

Misis Voren *(niūriai)*. Žinoma, jeigu jau šitaip, tai, matyt, tu teisi. Bet, apsaugok viešpatie, jei visi pradėtų elgtis taip, kaip reikia! O dabar aš geriau išeisiu, nes čia esu nereikalinga. *(Ji pasisuka link durų)*

Vivi *(meiliai)*. Nejaugi nepaspausite man rankos?

Misis Voren *(valandėlę įtūžusi žiūri į ją, tarsi pykčio pagauta norėtų jai sušerti)*. Ne, ačiū. Sudie!

Vivi *(sausai)*. Sudie!

Misis V o r e n išeina ir užtrenkia duris. Įtempimas Vivi veide atslūgsta ir rimtumą pakeičia džiugus pasitenkinimas. Ji su palengvėjimu, lyg verkdama, lyg juokais, atsidūsta. Po to žvaliai prieina prie rašomojo stalo, pastumia į šalį elektrinę lempą, prisitraukia didžiulę krūvą popierių ir, dažydama plunksną į rašalą, pastebi Frenko laiškelį. Abejingai jį atlanksto ir skubiai perskaito kartkartėmis nusijuokdama iš keistų išsireiškimų

Sudie ir tau, Frenkai. *(Suplėšo laiškelį ir, nė nepagalvojusi, įmeta jį į šiukšlių dėžę. Tada energingai imasi darbo ir netrukus pasineria į skaitlines)*